
Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2016:1

Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2016:7 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att utarbeta förslag till hur ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet kan formaliseras i kyrkans gemensamma regelverk som ett obligatorium för församlingar och pastorat. Utskottet understryker vikten av att ombudsorganisationen stärks men menar att detta inte ska göras genom att i kyrkoordningen föreskriva att församlingar och pastorat obligatoriskt ska utse ombud. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Till betänkandet finns en reservation och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:7.

Motionens förslag

Motion 2016:7 av Anette Nordgren m.fl., Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta förslag till hur ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet på nytt kan formaliseras i Svenska kyrkans gemensamma regelverk som ett obligatorium för pastoraten.

Bakgrund

Svenska kyrkan i utlandet

Svenska kyrkan i utlandet finns idag på drygt 40 platser i cirka 25 länder runt om i världen. På ytterligare 100 platser firar man regelbundet gudstjänst.

Av 2 kap. 12 §, första stycket i kyrkoordningen, framgår att Svenska kyrkan i utlandet omfattar utlandsförsamlingar och övriga utlandsverksamheter. Vidare framgår att det är kyrkostyrelsen som beslutar vilka utlandsförsamlingar som tillhör Svenska kyrkan och vilka övriga utlandsverksamheter som ska finnas. Av samma paragrafs andra stycke framgår att kyrkoordningens bestämmelser bara gäller inom Svenska kyrkan i utlandet om så är särskilt angivet.

Svenska kyrkan i utlandet är en angelägenhet för hela Svenska kyrkan. Detta framgår bland annat av att det finns en särskild inomkyrklig organisation för att informera om och samla in medel till verksamheten. Det finns råd för Svenska kyrkan i utlandet i stiftet och varje församling uppmanas att utse ett eller två ombud. Den nationella nivåns kostnader för arbetet bland svenskar i andra länder för

år 2017 beräknas till 91 miljoner kronor varav huvuddelen avses täckas av kyrkoavgiftsmedel (74 miljoner kronor) och insamlade medel (10 miljoner kronor), se kyrkostyrelsens skrivelse *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkan nationella nivå 2017–2019* (KsSkr 2016:1), sidan 27. Utlandsförsamlingarna bidrar själva, genom insamling och lokala inkomster, med ungefär 60 miljoner kronor.

Kyrkostyrelsen anför i den ovan nämnda skrivelsen att det pågår ett kontinuerligt analysarbete kring hur framtidens utlandskyrka ska formos, bland annat mot bakgrund av svenskarnas förändrade resemonster. Kyrkostyrelsen anför att man ser en utmaning i att skapa en flexibel organisation som möter de förändringar som sker vad gäller resande och som möter de resandes och verksamhetens behov.

Vidare framgår av skrivelsen att verksamheten inriktas på att höja kvaliteten i det diakonala arbetet, stärka insamlings- och kommunikationsarbetet, ge stöd i lokalför-sörjningsfrågor och verka för utveckling av de lokaler som hyrs eller ägs av församlingarna samt teckna avtal med församlingar och verksamhetsplatser. Kyrkostyrelsen menar att den inomkyrkliga omvärlden måste följas noggrant och utlandsförsamlingarna måste präglas av den utveckling och förnyelse som sker hemma utifrån den historia och kontext där de verkar. Erfarenhetsutbytet mellan Svenska kyrkan i Sverige och Svenska kyrkan i utlandet behöver utvecklas, likaså möjligheten till vänförsamlingar där utbyte av medarbetare skulle kunna ske.

Ombudsorganisationen

Kort historik

Ombudsorganisationen började med att Missionsstyrelsen använde hemkomna sjömanspräster som reseinformatörer. I början av 1900-talet fanns ett litet antal ombud och ännu in på 1980-talet var ombuden en långsamt växande skara. Grundstrukturen var att det i varje kontrakt skulle finnas ett ombud. Därtill kom ett mycket litet antal församlingsombud och en betydligt större grupp av hemkomna utlandsarbetare, s.k. ombud utan kontrakt. Alla kontraktsombud och ombud utan kontrakt utsågs av Sjömansvårdsstyrelsen. Under 1980-talet växte antalet ombud och 1982 infördes årliga samlingar för ordförandena i de stiftsvis bildade SKUT-råden.

Nämnden för Svenska kyrkan i utlandet skulle enligt sin av 1984 års ombuds-möte (efter behandling också i kyrkomötet) fastställda instruktion ansvara för Svenska kyrkans verksamhet bland svenskar utomlands och utlandssvenskar och hade därvid uppdraget att "... genom sina ombud och på annat sätt förmedla kunskap till församlingar och enskilda om nämndens verksamhet". Vidare sades i 10 § i instruktionen: "För verksamheten i församlingar, kontrakt och stift finns särskilda ombud." Denna skrivning upprepades ordagrant i den instruktion för Nämnden för Svenska kyrkan i utlandet som beslutades av 1999 års kyrkomöte och som trädde i kraft 1 januari 2000. Någon reglering som ålade varje församling att utse ombud har aldrig funnits. Däremot tillskrevs församlingarna i inledningen av varje mandatperiod av stiftelsen Lutherhjälpen, stiftelsen Svenska kyrkan i utlandet och stiftelsen Svenska kyrkans mission och ombads utse ombud för verksamheterna, en förfrågan som de flesta församlingar torde ha hörsammat.

Ombuden idag

Utvecklingen har gått från centralt utsedda ombud till ombud utsedda av församlingar och kontrakt. Vid relationsförändringen fanns ungefär 3 000 ombud för Svenska kyrkan i utlandet. Idag har denna siffra minskat till knappt 1 300. Till detta kommer dock att det finns ungefär 450 registrerade som samordnare för församlingens/pastoratets internationella grupp. Under samma period, från relationsföränd-

ringen fram till idag, har antalet församlingar i Svenska kyrkan minskat från drygt 2 500 till drygt 1 350.

Det finns idag olika sorters ombud. Ombud som väljs på uppdrag av församlingen, s.k. församlingsombud, kontraktsombud (dessa finns inte i alla stift, men deras uppgift är att vara support till församlingsombuden) samt resursombud (ombud som inte har något geografiskt område förutom stiftet). Resursombuden är oftast före detta utlandsanställda som fortsätter sitt engagemang för utlandskyrkan efter hemkomst. Därtill finns ombud på stiftsnivå, organiserade i råd.

Ombudet för Svenska kyrkan i utlandet är en lokal ambassadör för det arbete som bedrivs i Sverige och utomlands. Det ligger ett ansvar på kyrkoråd och kyrkoherde att rusta, inspirera och göra det möjligt för det lokala ombudet att utföra sitt uppdrag. Stiftets råd för Svenska kyrkan i utlandet och avdelningen för Svenska kyrkan i utlandet på nationell nivå är ombudets medarbetare och stöd.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:7.

Utskottet vill inledningsvis understryka att frågan om hur man på bästa sätt kan stärka ombudsorganisationens roll är mycket angelägen. Svenska kyrkan i utlandet är en angelägenhet för hela Svenska kyrkan och ombudsorganisationen är en viktig del av Svenska kyrkan i utlandet. Det är oroande att utvecklingen av antalet ombud är negativ och hela kyrkan måste ta ansvar för att denna trend bryts och att ombuden blir fler.

Enligt utskottets mening är det dock fel väg att gå att som motionärerna önskar genom reglering i kyrkoordningen göra det obligatoriskt för församlingar och pastorat att utse ombud. Enligt utskottet är det inte möjligt att genom bestämmelser i kyrkoordningen tvinga fram det ideella engagemang som krävs. Arbetet med engagera fler ombud måste i första hand skötas lokalt med bistånd av stiftet som i sin tur behöver få stöd av den nationella nivån.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motion 2016:7.

Uppsala den 28 september 2016

På Organisationsutskottets vägnar

Birgit Kullingsjö, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Birgit Kullingsjö, ordförande, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Cecilia Clausen, Roberth Krantz, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Britt Sandström, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Gunvor Vennberg, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Markus Holmberg.

Biskoparna Sven-Bernhard Fast och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss mot utskottets förslag att enbart avslå motionen. Vi menar att utskottets förslag till beslut skulle ha haft följande lydelse.

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:7.
2. Kyrkomötet beslutar, med anledning av motion 2016:7, att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att finna ytterligare former för att inspirera och förstärka ombudsorganisationen.

Utskottet var i överläggningarna enigt om att inte göra ett obligatorium av ett volontärskap eller skriva in det i kyrkoordningen, men var samtidigt enigt om betydelsen av ombudsorganisationen för svenska kyrkans utlandsarbete, och att ombudens arbete i de lokala församlingarna är viktigt. Motionen har stöd av alla 13 SKUT-ombuds stiftsråd, vilket omfattar nära 2000 ombud idag. Med ett sådant stort stöd för denna motion är det viktigt att kyrkomötet sänder en positiv signal att man ser vad som sker och tar den verksamhet som görs på allvar och därför inte bara avslår motionen, vilket skulle kunna försvåra rekryteringen och minska engagemanget av ombud i framtiden. Finns det inga ombud, kommer informationen om Svenska kyrkans arbete i utlandet till den lokala församlingen att minska.

Vi vill därför ge ett officiellt erkännande att ombudsorganisationen är en viktig del i det ideella frivilliga församlingsarbetet, med utlandskyrkoperspektiv. Detta kan inspirera ombuden att fortsätta det viktiga arbetet som de utför, och göra det lättare att rekrytera nya ombud, så att de kan förbli en länk mellan Svenska kyrkans arbete i utlandet och församlingarna i Sverige.

Tomas Jansson, Maj-Lis Aasa, Irene Oskarsson och Per Lindberg

Särskild mening

Jag ställer mig bakom vad som anförs i reservationen.

Sven-Gunnar Persson

Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2016:2

Volontärfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas två motioner som rör volontärfrågor. I den ena, motion 2016:11, föreslås ett tillägg om betydelsen av volontärskap i en av kyrkoordningens inledningstexter och i den andra, motion 2016:12, att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att utforma förslag till en paragraf om volontärkonsekvensanalys i kyrkoordningen, samt att kyrkostyrelsen ska utarbeta ett arbetssätt med volontärkonsekvensanalys inför budgetbeslut. Utskottet föreslår att båda motionerna avslås. Grunden för utskottets förslag är i huvudsak att ideellt engagemang måste växa fram och få sin näring i det egna lokala sammanhanget och inte är betjänt av sådant som kan uppfattas som påbud uppifrån.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:11.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:12, punkt 1.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:12, punkt 2.

Motionernas förslag

Motion 2016:11 av Sven Milltoft, Tillägg till kyrkoordningen om betydelsen av volontärskap

Kyrkomötet beslutar att tredje meningen i tredje stycket i inledningen till andra avdelningen i kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Alla har tillsammans ansvaret för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd på ett sådant sätt att volontärmedverkan befrämjas och eftersträvas.

Motion 2016:12 av Sven Milltoft, Tillägg till kyrkoordningen om volontärkonsekvensanalys

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta ett arbetssätt så att det görs en volontärkonsekvensanalys inför budgetbeslut.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda och återkomma till kyrkomötet med förslag på en paragraf om volontärkonsekvensanalys att införas i kyrkoordningen.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2016:11 i Ln 2016:5y, *bilaga 1*.

Yttrande från andra utskott

Kyrkorättsutskottet har yttrat sig över motion 2016:11 i Kr 2016:3y, *bilaga 2*.

Bakgrund

Volontärfrågor i Svenska kyrkan

Reglering

Volontärer omnämns idag, under benämningen ”frivilliga medarbetare”, uttryckligen på ett ställe i kyrkoordningen, nämligen i inledningen till sjunde avdelningen *Kyrkliga uppdrag och befattningar*. Där anges bl.a. följande.

Kallelsen att föra ut evangelium är given åt hela Guds folk. Alla i kyrkan är lemmar i en och samma kropp. Dopet är den grundläggande vigningen till tjänst i kyrkan och ger delaktighet i kyrkans gemensamma uppdrag. Förtroendevalda, frivilliga medarbetare, anställda och de som vigs till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst ska fullgöra de speciella uppdrag som de anförtrotts i solidaritet med Svenska kyrkan och kyrkans tro, bekännelse och lära. Alla står i evangeliets tjänst och under dess auktoritet.

Satsningar inom Svenska kyrkan

Av kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2016:1 *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019*, sidan 18, framgår det att ideellt engagemang finns med som ett viktigt område. Kyrkostyrelsen anger bl.a. följande.

Många människor som idag saknar en närmare relation till Svenska kyrkans verksamhet skulle kunna tänka sig att göra en ideell insats inom ramen för Svenska kyrkans verksamhet, främst inom det sociala området. Dessa människors engagemang, kompetens och nätverk bör tas tillvara och anställda i Svenska kyrkan behöver utbildas i att leda ideella medarbetare med varierande kompetens. Kyrkostyrelsen stödjer ideellt engagemang genom att bidra till och samverka med nätverket Ideellt forum i Svenska kyrkan och Volontärbyrån i Svenska kyrkan som i samverkan med stiftens erbjuder fortbildning, erfarenhetsutbyte och lärande. Detta arbete ska stärkas och utvecklas i samarbete med stift och församlingar särskilt relaterat till flyktingsituationen och minskade ekonomiska resurser. En kyrka med fler ideella krafter kan både berika och förnya verksamheten. Insatser planeras för att stärka de anställda i förmågan att leda ideella medarbetare och bidra till deras kontinuerliga inspiration och fortbildning.

Ideellt forum i Svenska kyrkan är ett samarbete mellan olika inomkyrkliga organisationer. Tillsammans vill man skapa ett nätverk kring delaktighet och engagemang i det lokala församlingsslivet och lyfta fram idealitetens betydelse. Målsättningen är att synliggöra församlingens medlemmar som bärare av kyrkans uppdrag. Ideellt forum i Svenska kyrkan har tagit initiativ till en rad kortare och längre utbildningar för att stärka frivillighet och idealitet i det lokala församlingsslivet. ”Att leda ideella medarbetare” är en kurs för församlingar som önskar utveckla arbetet kring delaktighet och engagemang. ”Ideellt forums arbetslagsutbildning” är en processutbildning som riktar sig till lokala församlingar som vill utveckla möjligheterna för församlingssbor/medlemmar att engagera sig ideellt i församlingen. Syftet med utbildningen är

att rusta församlingens anställda och förtroendevalda medarbetare till att synliggöra, möjliggöra och utveckla möjligheter till ideellt engagemang i församlingen. Ideellt forum har 28 huvudmän, varav tolv av Svenska kyrkans stift. Ideellt forum ger ut en skriftserie omkring delaktighet och engagemang i Svenska kyrkan. Se vidare www.ideellforum.se

Ideellt forum ansvarar för *Volontärbyrån i Svenska kyrkan*. Denna ger möjlighet för den som vill engagera sig ideellt att hitta aktuella uppdrag inom Svenska kyrkan. Se vidare www.volontarbyran.org och www.svenskakyrkan.volontarbyran.org.

Paraplyorganisationen *Forum – Idéburna organisationer med social inriktning* är en intresseorganisation för socialt inriktade ideella organisationer i Sverige. Genom politisk påverkan, opinionsbildning, kunskapsutbyte och verksamhetsutveckling vill man förbättra förutsättningarna för ideella organisationer och det ideella engagemanget.

Sedan hösten 2013 bedrivs en verksamhet i Göteborgs stift under namnet *Ung Resurs – volontärår i Svenska kyrkan*. Ung Resurs genomförs som en folkhögskolekurs i samverkan mellan Svenska Kyrkans Unga i Göteborgs och Lunds stift samt Helsjöns folkhögskola. Under tio månader ges unga vuxna möjlighet att arbeta inom en församling. Verksamheten har sin grund i den tidigare nationella verksamheten *Volontäråret* som innan det avslutades drevs under namnet *Puls – projektarbete av unga för lärande i Svenska kyrkan*.

Stiften har idag gemensamma överläggningar om församlingsinstruktionsarbetet i Svenska kyrkan. I detta sammanhang är det ideella arbetet en aktuell fråga. Det finns också stift som i församlingsinstruktionsarbetet efterfrågar församlingarnas reflektion om det ideella engagemanget.

Avslutningsvis kan nämnas att Svenska kyrkan i utlandet erbjuder volontärplatser i flera församlingar runtom i världen och Svenska kyrkans internationella verksamhet erbjuder också insatser för unga, upp till 30 år, i syfte att skapa mötesplatser och möjligheter till ömsesidigt lärande över gränser.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet 2007 behandlade motion 2007:43 om strukturer för de frivilligas engagemang. Motionärerna föreslog bl.a. att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att föreslå ändringar i kyrkoordningen som tydliggör kyrkfolkets ansvar och möjlighet att verka inom kyrkan. Kyrkolivsutskottet föreslog i sitt betänkande 2007:11 att motionen skulle avslås mot bakgrund av de insatser som redan gjordes. Utskottet angav också att det ideella arbetet är en församlingsangelägenhet som bör beaktas i församlingsinstruktionen. Kyrkomötet följde utskottets förslag och avtog motionen.

Vid 2011 års kyrkomöte behandlade Kyrkolivsutskottet i sitt betänkande 2011:18 en motion med förslag om att kyrkostyrelsen skulle få uppdraget ”att utarbeta en nationell strategi för hur Svenska kyrkans församlingar ska ges stöd att utvecklas som forum för ideellt engagemang inom kyrkan och i det svenska samhället”. Kyrkolivsutskottet delade motionärernas uppfattning att ideellt engagemang är en viktig del i Svenska kyrkan och en framtidsfråga. Utskottet menade att en nationell strategi var relevant för att ytterligare stärka det goda arbete som sker och föreslog därför att motionen skulle bifallas, vilket också blev kyrkomötets beslut.

I *Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå år 2011* redovisade kyrkostyrelsen sina åtgärder med anledning av uppdraget från 2011 års kyrkomöte, KsSkr 2012:2, bilaga 2, sidan 106. Av redovisningen framgår att en förstudie genomfördes under våren 2012. I förstudien pekades på olika åtgärder som behövs för att stift och församlingar ska få ett relevant stöd för det arbete kring det ideella engagemanget som redan pågår. Flera stift hade uttryckt att en nationell strategi

skulle ha föga betydelse om den inte anknyter till redan befintliga arbetsformer och de nätverk som finns och verkar genom Ideellt forum. Man ansåg att ett nationellt stöd till det strategiska arbete som redan pågår är viktigt. Kyrkostyrelsen menade vidare att de behov som redovisades i förstudien anknyter till de fokusområden som styrelsen beslutat om för den nationella nivåns stöd och därför också kan hanteras inom ramen för den nationella nivåns verksamhet. Kyrkostyrelsen angav som sin avsikt att stärka engagemanget i Ideellt Forum.

Kyrkomötet 2011 behandlade även motion 2011:90, rörande frågan om en reglering av volontärpastoral i församlingsinstruktionen. Motionen avslogs efter förslag från Tillsyns- och uppdragsutskottet. Utskottet anförde i sitt betänkande TU 2011:14 bl.a. följande.

Volontärskap och frivilliginsatser gäller primärt sådan verksamhet som är ett utflöde av den grundläggande uppgiften. En särskild pastoral för volontärer ser vi därför inte som nödvändig och inte heller som den bästa vägen för att åstadkomma det som vi ser som motionens intention.

Kyrkomötet 2013 behandlade motion 2013:29 i vilken det föreslogs att frivilligarbetet obligatoriskt ska behandlas i församlingsinstruktionen samt att det ska finnas gemensamma riktlinjer för frivilligarbetet i Svenska kyrkan. Motionen avslogs mot bakgrund av vad Tillsyns- och uppdragsutskottet anfört i sitt betänkande TU 2013:3. Utskottet angav bl.a. följande.

Att det finns engagerade församlingsmedlemmar som på frivilligbasis gör insatser på olika områden är av grundläggande betydelse för Svenska kyrkans identitet. Vi är däremot betydligt mer tveksamma till värdet av sådant som kan få karaktär av påbud uppifrån när det gäller det som uppenbart måste växa fram och få sin näring i det egna lokala sammanhanget.

Inledningstexterna i kyrkoordningen

Kyrkoordningen innehåller två typer av texter. Förutom renodlade rättsregler finns det, till kyrkoordningen som helhet, till dess olika avdelningar och till vissa kapitel, korta teologiska inledningstexter i syfte att ge ett sammanhang och en bakgrund till de efterföljande bestämmelserna. Inledningstexterna tillkom med kyrkoordningen. I sin kyrkoordningsskrivelse (CsSkr 1999:3) framhöll Centralstyrelsen att kyrkoordningen borde utformas och tillämpas på ett sätt som överensstämmer med vad som gällde i samhället i övrigt. Allmänna principer för en demokratiskt uppbyggd rättslig reglering utifrån den givna grunden skulle därför gälla när kyrkoordningen utarbetades. Samtidigt borde, menade man, kyrkoordningen som helhet kunna byggas upp på ett sätt som något skiljde sig från statliga författningar. Centralstyrelsen menade vidare att det var av värde att det framgick direkt av kyrkoordningens utformning att kyrkorätten kombinerade teologi och juridik. Förslaget med inledningstexter avsåg att tydliggöra den teologiska reflektionens primära betydelse för kyrkoordningens innehåll och utformning. I inledningstexten till kyrkoordningen som helhet anges att när bestämmelserna tillämpas ska inledningarna fungera som teologiska motiveringar till bestämmelserna och de kan därmed bli av betydelse för tolkningen. Det är dock inte möjligt att enbart på grundval av vad som står i en inledningstext avgöra vad som gäller rättsligt eller pröva om någon har brutit mot kyrkans ordning. Den gällande ordningen finns i bestämmelserna.

Det tredje stycket i inledningstexten till andra avdelningen; *Församlingarna*, har följande lydelse.

O 2016:2

Församlingen har lokal självstyrelse men är samtidigt en del av ett stift och Svenska kyrkan som trossamfund. Delaktigheten i de döptas och troendes allmänna prästadöme förenar alla i församlingen, vigda och icke vigda. Alla har tillsammans ansvaret för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd. Den demokratiska organisationen och kyrkans ämbete eller vigningstjänst har gemensamt ansvar för att bedriva en verksamhet i enlighet med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet 2013 beslutade att avslå fyra motioner 2013:1–4 i vilka det föreslogs att det skulle införas en förklaring av kyrkans grundläggande uppgift, närmare bestämt en förklarande text till varje aspekt av den grundläggande uppgiften. Organisationsutskottet tolkade motionärens förslag som att förslagen avsåg tillägg till inledningstext. Utskottet angav i sitt betänkande O 2013:3, med hänvisning till Läronämndens yttrande, att kyrkoordningens reglering av den grundläggande uppgiften medvetet är utformad för att ge tolkningsutrymme för lokal och regional tillämpning. Utskottet hänvisade vidare till Kyrkorättsutskottets yttrande och angav att det är viktigt att det tydligt framgår även av kyrkoordningen att den grundläggande uppgiften är en sammanhållen uppgift med fyra aspekter på kyrkans liv och uppdrag och att det inte går, vare sig praktiskt eller teoretiskt, att dra några skarpa gränser mellan dessa. Slutligen framhöll utskottet att inledningstexterna i kyrkoordningen tillkom genom ett gediget arbete i den teologiska expertgruppen och efter omfattande remittering och noggranna överväganden i kyrkostyrelsen och kyrkomötet. Utskottet menade att det var uteslutet att anta de föreslagna textförslagen utan motsvarande beredning och föreslog avslag på motionerna, vilket även blev kyrkomötets beslut.

Den grundläggande uppgiften

I såväl 4 § i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan som i 2 kap. 1 § och i inledningstexten till andra avdelningen i kyrkoordningen; *Församlingarna*, anges att församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Den grundläggande uppgiften är skriven i singularis vilket tydliggör att det handlar om en uppgift som i sig består av fyra huvuddelar. Den teologiska expertgruppen anförde under utredningsarbetet att det vare sig praktiskt eller teoretiskt gick att dra några skarpa gränser mellan uppgifterna utan att det var fråga om olika överlappande aspekter på kyrkans liv och uppdrag. (SOU 1997:41 *Rättslig reglering* sidan 182)

Det första stycket i inledningstexten till andra avdelningen i kyrkoordningen; *Församlingarna*, har följande lydelse.

Svenska kyrkan framträder lokalt som en församling. Denna är den primära enheten inom kyrkan. Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Syftet är att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas. Allt annat som församlingen utför är stöd för och en konsekvens av denna grundläggande uppgift.

Barnkonsekvensanalys

Enligt kyrkoordningen finns en särskild typ av analys som ska göras i beredningskedet av ärenden inför beslut, nämligen barnkonsekvensanalys. Sedan den 1 januari 2013 gäller krav på barnkonsekvensanalyser i beredningskedet av ärenden inför beslut på lokal- och regionalplanet och att barnens perspektiv utifrån en barnkonsekvensanalys ska beaktas i församlingsinstruktionens pastorala program. Bestämmelser om detta finns i kyrkoordningens 3 kap. 22 §, 7 kap. 11 § och 57 kap. 5 §. Vidare ska på nationell nivå en barnkonsekvensanalys göras inför beslut i kyrkostyrelsen enligt 12 kap. 3 § i kyrkoordningen samt instruktionen för kyrkostyrelsen.

Beslutet om att införa krav på barnkonsekvensanalyser fattades av 2012 års kyrkomöte, med bakgrund i ett par motioner från 2009 (motion 2009:9 och 2009:55). Motionärerna menade att genomförandet av barnkonsekvensanalyser inför beslut är viktigt, bl.a. eftersom Svenska kyrkans verksamhet ska genomsyras av barnkonventionens grundtankar. Kyrkomötet beslöt att bifalla merparten av motionärernas förslag, i enlighet med vad som framförts i Kyrkolivsutskottets betänkande 2009:6 och uppdrog därmed till kyrkostyrelsen att utreda och återkomma till kyrkomötet med förslag på en paragraf om barnkonsekvensanalys att införas i kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen återkom till kyrkomötet 2012 och angav bl.a. följande i sin kyrkoordningsskrivelse KsSkr 2012:3, sidan 12.

Kyrkostyrelsen ser det som angeläget att barnkonsekvensanalyser blir en naturlig del i beredningen av ärenden som beslutas i Svenska kyrkan på dess olika nivåer. För att åstadkomma detta är det, som också framhålls av bland andra Svenska kyrkans unga, viktigt att kravet på barnkonsekvensanalys framgår av kyrkoordningen. I annat fall riskerar arbetet med barnkonsekvensanalyser att inte prioriteras i tillräckligt hög grad. Därför föreslår kyrkostyrelsen nu bestämmelser om genomförande av barnkonsekvensanalyser på alla nivåer inom kyrkan.

Kyrkomötet 2013 behandlade motion 2013:14 med förslag om att barnkonsekvensanalysen borde stärkas, t.ex. genom att en barnkonsekvensanalys borde finnas med vid utskottsbehandlingen i kyrkomötet. Kyrkomötet avsåg motionen efter förslag från Kyrkorättsutskottet; se betänkande Kr 2013:5. Även till årets kyrkomöte föreligger en motion med förslag om barnkonsekvensanalyser i kyrkomötets beredningsarbete, motion 2016:74. Det föreligger även en motion om införande av miljökonsekvensanalys, motion 2016:3.

Kyrkostyrelsen har i sin skrivelse KsSkr 2016:1 *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019*, sidan 18, aviserat att en utvärdering av det arbete som hittills gjorts med barnkonsekvensanalyser i Svenska kyrkan ska påbörjas under perioden. De erfarenheter och lärdomar som analyserna bidragit till i stift och församling ska summeras och lyftas fram, i syfte att säkra och utveckla arbetet.

Utskottets överväganden

Motion 2016:11

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:11.
--

Utskottet anser att frågan om volontärers möjligheter till engagemang i Svenska kyrkan är angelägen och en framtidsfråga. Utskottet delar motionärens uppfattning om att volontärers delaktighet i kyrkans verksamhet handlar om mer än att minska kostnader och effektivisera verksamheten – det handlar om att manifesteras en

kyrkosyn. Det är enligt utskottets mening viktigt att kyrkan kontinuerligt arbetar för att finna och vidmakthålla former för att på bästa sätt ta till vara det engagemang som människor är beredda att bidra med i kyrkans verksamhet. Satsningar på att utbilda anställda i att leda ideella medarbetare kan, som utskottet ser det, vara en framgångsfaktor. Utskottet ser därför positivt på att just sådana satsningar har betonats när kyrkostyrelsen, som framgått ovan, lyft fram ideellt engagemang som ett viktigt område i skrivelsen *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019* (KsSkr 2016:1).

När det gäller förslaget i motion 2016:11, om att göra ett tillägg i en av inledningstexterna i kyrkoordningen, menar dock utskottet att det inte är ett förslag som gynnar ideellt engagemang i praktiken. Ideellt engagemang måste växa fram och få sin näring i det egna lokala sammanhanget och är inte betjänt av sådant som kan uppfattas som påbud uppifrån. Både Läronämndens och Kyrkorättsutskottets yttrande talar med tydlighet för att motionen ska avslås. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion 2016:11 avslås.

Motion 2016:12

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:12.
--

Som utskottet framhållit i övervägandena ovan måste ideellt engagemang växa fram och få sin näring i det egna lokala sammanhanget. Volontärskap är inte betjänt av sådant som kan uppfattas som påbud uppifrån. Därmed inte sagt att det inte kan vara viktigt att i beredningsskedet reflektera över vilka konsekvenser ett beslut kan tänkas få för ideellt engagemang. Utskottet menar dock att detta inte ska formaliseras som ett obligatorium. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att kyrkostyrelsen inte ska ges något av de uppdrag som motionären föreslår i motion 2016:12. Utskottet föreslår därför att motionen avslås i sin helhet.

Uppsala den 29 september 2016

På Organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Maria Adeteg, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Cecilia Clausen, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Roberth Krantz, Britt Sandström, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Gunvor Vennberg, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Markus Holmberg.

Biskoparna Sven-Bernhard Fast och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:5y

Tillägg till kyrkoordningen avseende volontärskap

Läronämndens yttrande över motion 2016:11

I kyrkoordningen, Andra avdelningen, Inledning står det: ”Delaktigheten i de döptas och troendes allmänna prästadöme förenar alla i församlingen, vigda och ickevigda. Alla har tillsammans ansvaret för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd.”

Motionen föreslår att den avslutande meningen ska lyda: ”Alla har tillsammans ansvaret för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd på ett sådant sätt att volontärmedverkan befrämjas och eftersträvas.”

Läronämnden har tidigare yttrat sig över vikten av ökad delaktighet och innebörden av det allmänna prästadömet (Ln 2001:5y):

Dopet är den grundläggande vigningen till tjänst i kyrkan och ger delaktighet i kyrkans gemensamma uppdrag. Förtroendevalda, frivilliga medarbetare, anställda och de som vigs till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst skall fullgöra de speciella uppdrag som de anförtrotts i solidaritet med Svenska kyrkan och kyrkans tro, lära och bekännelse. Alla står i evangeliets tjänst och under dess auktoritet.

Läronämnden betonar att ideellt engagemang är väsentligt. Församlingens grundläggande uppgift utförs dock inte endast i det organiserade församlingsarbetet, utan framför allt i det kristna livet i vardagen. Därför innebär en förändring i enlighet med motionens förslag en begränsning av församlingens grundläggande uppgift.

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Jenny Sjögren, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet
Kyrkorättsutskottets yttrande 2016:3y

**Tillägg till kyrkoordningen om betydelsen av
volontärskap**

Till Organisationsutskottet

Kyrkorättsutskottets yttrande över motion 2016:11.

I motionen föreslås att det i kyrkoordningen ska införas en ändring i inledningstexten till andra avdelningen. Ändringen innebär att alla har tillsammans ansvaret för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd på ett sådant sätt att volontärmedverkan befrämjas och eftersträvas.

Av kyrkoordningens inledning framgår bl.a. följande:

Inledningarna innehåller inte några bestämmelser. Dessa återfinns endast i de efterföljande paragraferna. När bestämmelserna tillämpas ska inledningarna fungera som teologiska motiveringar till bestämmelserna och kan därmed bli av betydelse för tolkningen. Det är dock inte möjligt att enbart på grundval av vad som står i en inledningstext avgöra vad som gäller rättsligt eller pröva om någon har brutit mot kyrkans ordning. Den gällande ordningen finns i bestämmelserna.

Vid kyrkomötet 2011 konstaterade Kyrkorättsutskottet (Kr 2011:15y) att inledningstexternas prägel är teologisk. Kyrkorättsutskottet har också tidigare konstaterat (Kr 2013:6y) att en ändring i kyrkoordningen ska vara så beredd som dess beskaffenhet kräver och att en ändring ska ha möjlighet att stå sig över tid för att ge en kontinuitet i regelverket.

Kyrkorättsutskottet noterar att den i motionen föreslagna ändringen inte tidigare har varit föremål för utredning, remissbehandling eller annan liknande granskning. Det är därför svårt att fullt ut överblicka och bedöma förslagets kyrkorättsliga konsekvenser.

Mot bakgrund av vad som nu anförts finner Kyrkorättsutskottet att den föreslagna ändringen inte kan anses vara så beredd som dess beskaffenhet kräver.

Utan att en mer omfattande beredning görs, avstyrker Kyrkorättsutskottet att förslaget i motion 2016:11 införs i kyrkoordningen.

Uppsala den 28 september 2016

På Kyrkorättsutskottets vägnar

Anders Roos, ordförande

Joakim Lindström, sekreterare

Beslutande: Anders Roos, ordförande, Jenny Thor, Maria Lagerman, Sten-Arne Burman, Christina Andersson, Björn Andersson, Berit Bornecrantz Dias, Gunvor Torstensson, Boel Johansson, Sven Esplund, Suzanne Fredborg, Gunilla Blom, Conny Tyrberg, Peder Fohlin och Margareta Karlsson.

O 2016:2
Bilaga 2

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Sebastian Clausson, Manilla Bergström, Sofia Särdaqvist, Hans Weichbrodt, Claes-Johan Bonde, Christina Blomqvist, Asta Matikainen Lecklin, Georg Lagerberg, Per-Olof Jacobsson, Ann-Christine From Utterstedt, Mikael Eskilandersson, Birgitta Sedin och Lars Larsson.

Biskop Åke Bonnier har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2016:3

Strukturförändringsfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas fyra motioner som på olika sätt knyter an till förändringar som skett av strukturen på lokal nivå, främst avseende den strukturreform som trädde i kraft den 1 januari 2014. Utskottet konstaterar att liknande motioner behandlades av kyrkomötet så sent som förra året. Mot bakgrund av de ställningstaganden som då redovisades och särskilt mot bakgrund av pågående utredningar hos kyrkostyrelsen, föreslår utskottet att samtliga motioner avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:16.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:21.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:66.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:75, punkt 1.
5. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:75, punkt 2.

Motionernas förslag

Motion 2016:16 av Karl-Gunnar Svensson, Kyrkoordningen och mellanchefer

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utforma kyrkoordningen så att den bättre stämmer in i den nya strukturen i svenska kyrkan vad gäller mellanchefer.

Motion 2016:21 av Berth Löndahl, Utvärdering av strukturutredningen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning för att utvärdera konsekvenserna av strukturutredningens genomförande.

Motion 2016:66 av Elsa Christersson, Förstärkning av församlingsrådets ställning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att redan nu titta på hur instruktionen för församlingsråden kan förtydligas och ge råden en klar roll i församlingsarbetet. Detta kan ske samtidigt med att resultatet av uppföljningen redovisas.

Motion 2016:75 av Inga Alm, Främja, inte motarbete, församlingarnas uppgift

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att upplysa stiftet om att bedriva ett främjandearbete för församlingarnas liv i enlighet med kyrkoordningen.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att i sin tillsyn över stiftet kräva utvärderingar av genomförda sammanslagningar av församlingar.

Bakgrund

Strukturförändringen 2014

De förändringar i Svenska kyrkans struktur som trädde i kraft den 1 januari 2014 tog sin början i ett beslut av 2007 års kyrkomöte. Kyrkostyrelsen fick i uppdrag ”att tillsätta en utredning med syfte att förenkla och förtydliga kyrkans lokala nivå: pastoralt, administrativt och ekonomiskt”. Det övergripande syftet med utredningsarbetet var att skapa bästa möjliga organisatoriska förutsättningar för församlingarna att fullgöra sin grundläggande uppgift. Som tillägg, men också som förtydligande, fanns följande mål:

- ◆ ge förutsättningar för bred delaktighet, ansvarstagande och gemenskap
- ◆ bidra till tydlig ansvarsfördelning
- ◆ bidra till långsiktig ekonomisk bärkraft
- ◆ ge förutsättningar för en god arbetsmiljö

Utredningen, som hade antagit namnet *Strukturutredningen*, lämnade sitt betänkande *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) till kyrkostyrelsen i början av 2011.

Kyrkostyrelsen presenterade därefter, med anledning av betänkandet och ett omfattande remissförfarande, sina förslag till kyrkomötet 2012, genom skrivelsen *Strukturfrågor* (KsSkr 2012:5). Skrivelsen behandlades, tillsammans med tolv motioner, av Organisationsutskottet genom betänkandet *Strukturfrågor* (O 2012:2). Kyrkomötet beslutade att anta utskottets förslag vilket i korthet inneburit följande för strukturen på Svenska kyrkans lokala nivå.

1. På den lokala nivån finns församlingar med kyrkofullmäktige som beslutande organ och kyrkoråd som verkställande organ. Alternativt kan församlingar tillsammans bilda ett pastorat som då har kyrkofullmäktige som beslutande och kyrkoråd som verkställande organ.
2. Församlingar som ingår i ett pastorat har församlingsråd som styrelse, vilket utses av kyrkofullmäktige. Valbarheten till församlingsråden gäller hela pastoratet.
3. Församlingar som ingår i ett pastorat har en gemensam församlingsinstruktion.
4. Det finns inte längre några flerpastoratssamfälligheter. De flerpastoratssamfälligheter som fanns den 1 januari 2014 blev då pastorat. Göteborgs kyrkliga samfällighet får dock finnas kvar under en övergångsperiod.
5. Stiftens tillsyn har förtydligats med innebörden att den omfattar även förvaltningen i församlingar och pastorat.

För en utförligare redovisning av strukturförändringens innebörd, se betänkandet *Strukturfrågor* (O 2012:2). I betänkandet *Några frågor om församlingsråd och strukturreformen*, (O 2015:11), finns också en närmare genomgång av bl.a. församlingens uppdrag och fördelningen av uppgifter mellan kyrkoråd och församlingsråd. Det kan tilläggas att det inte föreligger någon generell, kyrkoordningsreglerad, instruktion för församlingsråd. Däremot ska det av den gemensamma församlingsinstruktionen för församlingar som ingår i ett pastorat framgå hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelad mellan församlingarna och pastoratet (57 kap. 5 § andra stycket i kyrkoordningen).

Tidigare behandling i kyrkomötet

Redan till kyrkomötet 2014 motionerades det med anledning av den strukturförändring som trätt i kraft vid årsskiftet. Kyrkomötet avslog, på Organisationsutskottets förslag, motion 2014:43 i vilken det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle ges

i uppdrag att på nytt reflektera över begreppet församling. Organisationsutskottet menade att motionens förslag i praktiken skulle innebära att kyrkostyrelsen skulle behöva utvärdera de strukturreformer som trätt i kraft vid årsskiftet, vilket utskottet ansåg vara för tidigt (O 2014:13).

Kyrkomötet 2015 behandlade fem motioner som på olika sätt berörde ett behov av utvärderingar av strukturreformen. Motionerna bereddes av Organisationsutskottet genom betänkandet *Några frågor om församlingsråd och strukturreformen*, (O 2015:11).

I motion 2015:5 hade motionärerna föreslagit att kyrkostyrelsen skulle ges ett uppdrag att tillsätta en utredning för utvärdering av pastoratsreformen, bl.a. avseende maktfördelning och den dubbla ansvarslinjen. Utskottet konstaterade att den genomgripande strukturreformen hade varit i kraft mindre än två år och att många församlingar och stift fortfarande befann sig i en orienteringsfas. Utskottet var därför inte berett att ge kyrkostyrelsen ett sådant uppdrag som efterfrågades, men menade däremot att det var angeläget att kyrkostyrelsen fann andra former för att följa strukturreformens konsekvenser.

I motion 2015:60 hade motionärerna föreslagit ett uppdrag till kyrkostyrelsen att förbereda utvärderingen av församlingsrådets funktion genom en grundlig kartläggning av dess arbetsformer och innehållet i arbetet. Utskottet menade att en framtida utvärdering bör omfatta strukturreformen i dess helhet och att det därför inte var lämpligt att ge kyrkostyrelsen ett sådant uppdrag. Utskottet upprepade dock sin uppfattning om att det var viktigt att kyrkan hittar former för att på ett sammanhållet sätt följa de förändringsprocesser som påbörjats i strukturreformens eller andra organisationsförändringars spår. Med anledning av de nu nämnda motionerna föreslog utskottet det ovan nämnda uppdraget, vilket alltså också blev kyrkomötets beslut.

När det gäller församlingsrådets uppgifter (motionerna 2015:46, 2015:48 och 2015:107) konstaterade utskottet att det finns en medveten öppenhet i regleringen. Utskottet angav att denna öppenhet i grund och botten är av godo och rent av nödvändig för den flexibilitet som efterfrågades inför reformen. Samtidigt angav utskottet att det var medvetet om att denna öppenhet på flera håll inneburit upplevelser av otydlighet och frustration. Utskottet menade att det i första hand är stiftens ansvar att möta dessa frågeställningar och att stiftet genom råd, stöd och utbildning kan stärka församlingsråden. Utskottet angav att det förutsatte att stiftet ger dessa frågor prioritet. Dessutom menade utskottet att ytterligare tydlighet och klarhet borde kunna vinnas genom arbetet med och fastställandet av församlingsinstruktionen.

I enlighet med utskottets förslag avskrev kyrkomötet samtliga motioner, men gav med anledning av ett par av dem, ett uppdrag till kyrkostyrelsen om att initiera ett arbete för att följa hur strukturreformen gestaltar sig, med särskilt fokus på församlingsråden. I kyrkostyrelsens skrivelse 2016:2 *Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015* finns i bilaga 2 en redogörelse för behandlingen av kyrkomötets ärenden. De åtgärder som anges med anledning av detta uppdrag är följande:

Under våren 2016 har frågan beretts genom en analys av befintliga data, befintliga återkommande enkäter, pågående forskningsprojekt inom närliggande områden och den studie Linköpings stift låtit göra av stiftets strukturförändringar. Under hösten kommer ett antal frågor om församlingsråden och strukturförändringar att vara inkluderade i den årligen återkommande enkäten ”Kyrkbussen”. Syftet är att finna lämplig metod och form för att följa strukturförändringar och församlingsråd. Målet är att under 2016 presentera ett förslag för det fortsatta

långsiktiga arbetet och uppdraget beräknas kunna slutrapporteras till kyrkomötet 2017. Skrivelsen är inte slutbehandlad.

”Mellanchefer”

Bestämmelser om befattningar för en församling finns i 34 kap. 1 § i kyrkoordningen. Avseende präster ska det enligt bestämmelsen finnas en kyrkoherde och minst det antal övriga präster (komministrar) som stiftsstyrelsen bestämmer. Gällande pastorat ska det av församlingsinstruktionen framgå hur de befattningar som präst som ska finnas inrättade enligt stiftsstyrelsens beslut i huvudsak ska disponeras (57 kap. 5 § andra stycket i kyrkoordningen).

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet 2013 behandlade fyra motioner med förslag avseende benämningen på befattningar som komminister med arbetsledande uppgifter. I tre av motionerna, motion 2013:63, 2013:91 och 2013:97, pekade motionärerna på att det förekommer en stor och ökande mängd tjänstetitlar på de befattningar som med kyrkoordningens terminologi är befattningar som komminister. Det är framförallt fråga om olika benämningar på komministrar som har arbetsledaruppgifter. Motionärerna noterade att de omstruktureringar som sker på lokal nivå inom Svenska kyrkan medför att andra präster än kyrkoherdar i större utsträckning får uppdrag att vara arbetsledare. I motion 2013:42 togs utgångspunkten i de strukturförändringar som skulle träda i kraft den 1 januari 2014. Det angavs att ett relativt stort antal flerpastoratskommunigheter med många befattningar som kyrkoherde blir pastorat med enbart en kyrkoherde. Detta angavs i sin tur leda till att kyrkoherdebefattningar i stor utsträckning ersätts av befattningar som komminister med arbetsledande uppgifter och särskilt pastoralt ansvar för en församling. I motionen föreslogs att sådana befattningar skulle ges benämningen församlingsherde. Motionerna bereddes av Tillsyns- och uppdragsutskottet genom betänkandet *Benämning på befattningar som präst* (TU 2013:8) som, i likhet med vad Kyrkorättsutskottet yttrat, konstaterade att det fanns ett behov av enhetliga benämningar för befattningar inom kyrkan. Tillsyns- och uppdragsutskottet ansåg dock, att detta inte behövde regleras i kyrkoordningen. Kyrkomötet avlog tre av motionerna, men biföll motion 2013:63 och gav därmed kyrkostyrelsen i uppdrag att fatta beslut om vilka prästerliga tjänstetitlar som bör användas. I kyrkostyrelsens skrivelse 2016:2 *Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015* finns i bilaga 2 en redogörelse för behandlingen av kyrkomötets ärenden. De åtgärder som anges med anledning av detta uppdrag är följande:

Uppdraget relaterar till genomförda strukturförändringar i Svenska kyrkan från den 1 januari 2014. Kyrkostyrelsens uppdrag att fatta beslut om vilka benämningar på befattningar som bör användas kommer att behöva ta hänsyn till att det redan finns en omfattande nomenklatur som är lokalt anpassad och således inte enhetlig.

Kyrkostyrelsen utgår från nuvarande kyrkoordningsreglering, tidigare genomfört arbete och beslut som relaterar nära till frågan om befattningsbenämningar. Kyrkostyrelsen har genomfört en kartläggning av existerande benämningar och därmed sammanhängande organisation av pastorat och församlingar. Uppdraget beräknas kunna slutföras 2016.

Utöver det ovan redovisade kyrkomötesuppdraget finns ytterligare ett från 2013 års kyrkomöte som berör ”mellanchefer”, nämligen uppdraget till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till kyrkomötet om sådan ändring i kyrkoordningen att till

de befattningsinnehavare, som ska ha ”förklarat sig beredda att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vignings-tjänst oavsett deras kön” (34 kap. 9 § i kyrkoordningen), även ska höra arbetsledande komministrar och arbetsledande diakoner. (KmSkr 2013:6) Uppdraget har bedömts avhängigt uppdraget *Benämning på befattning som präst* och bedöms kunna redovisas till 2017 års kyrkomöte. (KsSkr 2016:2, s. 46)

Sammanläggningar av församlingar

I betänkandet *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) lämnas en ingående redogörelse över framväxten av Svenska kyrkans lokala organisation och struktur, från medeltiden och framåt. Det framgår bl.a. att under 1900-talets 100 år minskade antalet församlingar i Svenska kyrkan med 0,6 procent, från 2 533 till 2 517. Redan under 2000-talets tio första år minskade dock antalet församlingar dramatiskt, med 40,3 procent, från 2 517 till 1 467. Den första januari 2016 fanns 1 361 församlingar i Svenska kyrkan och 259 pastorat.

I Strukturutredningens (SKU 2011:2) uppdrag låg att göra en inventering av det utvärderingsmaterial som ett antal stift låtit ta fram över 2000-talets indelningsändringar. Med utgångspunkt i befintligt material skulle utredningen överväga behovet av en samlad utvärdering av strukturförändringarna under 2000-talet ur olika aspekter. Till det som särskilt borde uppmärksammas hörde dels genomförandet av strukturförändringar och deras betydelse för demokrati och delaktighet, dels strukturförändringarnas betydelse för gudstjänst- och församlingsliv och dels strukturförändringarnas betydelse för ekonomi och administration. I strukturutredningens bilagedel finns som bilaga 2 en sammanställning av utvärderingsmaterialet.

Utifrån tillgängligt material fann Strukturutredningen det inte nödvändigt att göra ett motsvarande arbete. Som sammanfattande slutsats angav utredningen följande.

För vårt arbete med Svenska kyrkans struktur på lokal nivå finns inte några entydiga resultat från de omfattande indelningsändringarna av det slaget att de kan läggas som en grund för våra förslag. Att indelningsändringar i sig inte synes spela någon avgörande roll för utvecklingen av församlings- och gudstjänstliv kan ändå vara ett viktigt resultat. (SKU 2011:2 s. 170 ff.)

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet 2015 behandlade en motion, 2015:70, med förslag om att kyrkostyrelsen i samråd med stiftet skulle åläggas att göra en utvärdering av de sammanläggningar av församlingar och pastorat som skett sedan år 2000. Motionen bereddes av Organisationsutskottet i betänkandet O 2015:8. Utskottet angav bl.a. följande.

Utskottet menar att en samlad utvärdering av gjorda sammanläggningar bör genomföras tillsammans med en utvärdering av genomförda delningar. Utskottets uppfattning är att det ser mycket olika ut runt om i stiftet, inte minst gällande förekomsten av utvärderingar på stiftsnivå av indelningsändringar. Eftersom ändringar i indelningen alltid medför faktiska förändringar i de församlingar och pastorat som berörs, är det enligt utskottets mening mycket viktigt att stiftet i sin tillsyns- och främjanderoll utvärderar och analyserar vad gjorda förändringar inneburit. Inte minst är tillsyn gällande de anställdas arbetsmiljö och de

förtroendevaldas roll samt församlingarnas upplevelser av gjorda förändringar viktig.

Utskottet menade sammanfattningsvis att det var för tidigt att ge kyrkostyrelsen ett sådant uppdrag som motionären efterfrågade. Detta mot bakgrund av att det inom många stift fortfarande pågår ändringsprocesser rörande indelningen och att dessa nyligen initierats. Utskottet föreslog att motionen skulle avslås, vilket också blev kyrkomötets beslut.

Frågan om församlingssammanläggningar behandlades också av kyrkomötet 2010 (O 2010:4, motion 2010:54). Motionärerna föreslog att en stiftsstyrelsens beslut i ett indelningsärende skulle kunna bli föremål för överklagande, men kyrkomötet avslag motionen. Utskottet anförde bl.a. följande.

Utskottet delar därmed den uppfattning som framfördes redan under utredningsarbetet av utredningen Val, indelning, kyrkobokföring, arkiv (SKU 1998:4) nämligen ”att det utifrån stiftens roll i indelningsarbetet är naturligt att stiftsstyrelsens ansvar inte ska begränsas genom att den nationella nivån förbehåller sig rätten att formulera andra strategier för det lokala indelningsarbetet än de som stiftet utarbetat”. En möjlighet att få ett av stiftet fattat beslut i ett indelningsärende överprövat i sak skulle därför komma att strida mot denna grundsyn. Det faktum att ett indelningsbeslut dock kan överprövas i den ordning som gäller för beslutsprövning är enligt utskottet en tillräcklig garanti för att tillgodose rättssäkerhetens intressen.

Stiftens främjande enligt kyrkoordningen

Enligt 6 kap. 1 § i kyrkoordningen är stiftets grundläggande uppgift att främja och ha tillsyn över församlingarnas liv. Enligt 4 § första stycket samma kapitel, ska stiftet främja och ha tillsyn över församlingarnas uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Stiftet ska också främja en god förvaltning i stiftets församlingar och pastorat och ha tillsyn över förvaltningen.

Av 10 kap. 3 § första punkten i kyrkoordningen framgår att kyrkostyrelsen ska stödja stiftens arbete för utveckling av församlingarnas liv. Det hör dock inte till kyrkostyrelsens uppgifter att utöva tillsyn över hur stiftet utför sin grundläggande uppgift.

Utskottets överväganden

Motion 2016:16 Kyrkoordningen och mellanchefer

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:16.

Utskottet konstaterar att det som ovan nämnts pågår en utredning med anledning av kyrkomötesuppdraget från 2013, vilket har sin grund i betänkandet *Benämning på befattningar som präst* (TU 2013:8). Kyrkostyrelsen har angivit att uppdraget relaterar till genomförda strukturförändringar och att uppdraget om att fatta beslut om vilka benämningar på befattningar som bör användas kommer att behöva ta hänsyn till att det redan finns en omfattande nomenklatur som är lokalt anpassad och således inte enhetlig. Det framgår också att kyrkostyrelsen genomfört en kartläggning av existerande benämningar och därmed sammanhängande organisation av pastorat och församlingar.

Enligt utskottets mening har den pågående utredningen om prästerliga tjänstetitlar och det av motionären i motion 2016:16 efterfrågade uppdraget beröringspunkter. Det torde i båda fall handla om att reflektera kring innehållet i specifika tjänster mot bakgrund av gjorda strukturförändringar. Resultatet av den pågående utredningen bör därför avvaktas innan ytterligare uppdrag i frågan ges till kyrkostyrelsen. Mot bakgrund av det ovan sagda är inte utskottet berett att ge kyrkostyrelsen ett sådant uppdrag som motionären efterfrågar. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Motion 2016:21 Utvärdering av strukturutredningen

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:21.

I sitt betänkande *Några frågor om församlingsråd och strukturreformen* från förra året framhöll utskottet att kyrkomötets strukturbeslut från 2012 tveklöst är ett sådant beslut som behöver följas och reflekteras över (O 2015:11). Utskottet menade dock att tillsättandet av en utredning för utvärdering av pastoratsreformen inte var rätt väg att gå, bl.a. mot bakgrund av den korta tid som gått sedan den genomgripande strukturförändringens ikraftträdande. Istället föreslog utskottet att kyrkomötet skulle ge kyrkostyrelsen i uppdrag att initiera ett arbete för att följa hur strukturreformen gestaltar sig, med särskilt fokus på församlingsråden, vilket också blev kyrkomötets beslut.

Enligt utskottets mening gör sig de resonemang som fördes fram av utskottet i frågan förra året alltjämt gällande. Det innebär att utskottet inte anser det lämpligt att tillsätta en utredning för utvärdering av strukturreformen. Härtill ska läggas att det redan pågår ett arbete med att följa hur strukturreformen gestaltar sig. Utskottet föreslår sammanfattningsvis att motion 2016:21 avslås.

Motion 2016:66 Förstärkning av församlingsrådets ställning

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:66.

Utskottet konstaterar att frågan om församlingsrådets ställning och uppgifter diskuterades ingående under kyrkomötet 2015. I flera motioner som dock avslogs av kyrkomötet, efterlystes förtydliganden kring församlingsrådets uppgifter. Som framgått ovan menade utskottet att den öppenhet som finns kring församlingsrådets uppgifter i grunden är av godo och nödvändig för den flexibilitet som efterfrågades inför reformen. Utskottet menade samtidigt att det är viktigt att ta frustration och oro kring otydligheter beträffande församlingsråden på allvar, inte minst för att värna det lokala engagemanget.

Vid sin behandling av motion 2016:66 kan utskottet nu konstatera att de ställningstaganden som redovisades i frågan förra året (O 2015:11) alltjämt gör sig gällande. Utskottet menar att många av de utmaningar som finns för kyrkan gällande församlingsråden är av pedagogisk och utbildningsmässig art och att det, precis som utskottet påpekade förra året, i första hand är stiftens ansvar att möta dessa utmaningar. Det kan t.ex. handla om att ta fram och sprida pedagogiskt material om församlingsrådets uppgifter. Sådant material finns att tillgå, bl.a. hos Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation.

Härutöver menar utskottet att resultatet av det uppdrag som kyrkostyrelsen arbetar med, gällande att följa hur strukturreformen gestaltar sig, med särskilt fokus på församlingsråden, måste avvaktas innan ytterligare uppdrag ges till kyrkostyrelsen i frågan. Utskottet föreslår sammanfattningsvis att motion 2016:66 avslås.

Motion 2016:75 Främja, inte motarbeta, församlingarnas uppgift

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:75.
--

Utskottet konstaterar att det uttryckligen anges i kyrkoordningen att främjande av församlingslivet hör till stiftens grundläggande uppgift. Utskottet anser inte att detta är något som stiftens behöver upplysas om av kyrkostyrelsen på det sätt som motionären efterfrågar. Utskottet menar därför att punkten 1 i motionen ska avslås. När det gäller punkten 2 i motionen vill utskottet framhålla att det inte hör till kyrkostyrelsens uppgifter att utöva tillsyn över hur stiftens utför sin grundläggande uppgift. Ett sådant uppdrag som motionären efterfrågar ska därför inte ges till kyrkostyrelsen. Utskottet menar sammantaget att motion 2016:75 ska avslås i sin helhet.

Uppsala den 28 september 2016

På Organisationsutskottets vägnar

Birgit Kullingsjö, ordförande

Maria Adeteg, sekreterare

Beslutande: Birgit Kullingsjö, ordförande, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Cecilia Clausen, Roberth Krantz, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Britt Sandström, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Gunvor Vennberg, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Markus Holmberg.

Biskoparna Sven-Bernhard Fast och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2016:4

Brist på kyrkoherdar

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2016:28 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ges i uppdrag att dels ta fram en handlingsplan för att lösa bristen på kyrkoherdar och dels ta fram regler för hur pastorat/församling ska ledas om kyrkoherde saknas. Enligt utskottets uppfattning går det inte att säga att det generellt råder brist på kyrkoherdar. Vidare konstaterar utskottet att det är stiftens ansvar att hantera frågor om rekrytering av kyrkoherdar. Utskottet menar vidare att den reglering kring vad som ska gälla då ordinarie kyrkoherde saknas som redan finns i kyrkoordningen är tillräcklig. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:28, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:28, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2016:28 av Mats Nilsson, Brist på kyrkoherdar

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en handlingsplan för att lösa bristen på kyrkoherdar.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram regler hur pastorat/församling ska ledas om kyrkoherde saknas.

Bakgrund

Rekrytering av kyrkoherdar

Av 34 kap. 9 § i kyrkoordningen framgår de särskilda behörighetskrav som gäller för att kunna anställas som domprost eller kyrkoherde eller på ett vikariat över-skridande tre månader på en sådan befattning.

För det första krävs att den sökande vid ansökningstidens utgång ska ha varit anställd som präst i Svenska kyrkan i mer än tre år.

Det andra kravet avser att den sökande ska ha genomgått den kyrkoherdeutbildning som fastställts av kyrkostyrelsen. Kyrkostyrelsen har genom sitt beslut (SvKB 2008:3) om behörighetsgivande utbildning för blivande kyrkoherdar i Svenska kyrkan fastställt en utbildningsplan som omfattar 15 högskolepoäng motsvarande tio veckors heltidsstudier. Av utbildningsplanen framgår att man ska ha varit anställd som präst i Svenska kyrkan i två år för att vara behörig att antas till utbildningen.

Vidare ska man enligt det tredje kravet uppfylla de villkor för befattningen som domkapitlet kan ha beslutat enligt 34 kap. 11 §. Enligt sistnämnda bestämmelse kan domkapitlet besluta om särskilda villkor för att någon ska kunna anställas på en viss befattning som kyrkoherde, komminister, kontraktsadjunkt eller stiftsadjunkt. Bakgrunden till bestämmelsen i 11 § är att vissa tjänster har behov av specialkompetens, t.ex. befattningar som sjukhuspräst, präst för verksamhet på teckenspråk, finska eller annat språk eller som präst i en samarbetsförsamling.

Det fjärde kravet är att den sökande ska ha förklarat sig behörig att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra vigda, oavsett deras kön.

Domkapitlet får medge undantag från de två första kraven om det finns särskilda skäl. Beträffande första kravet har Överklagandenämnden i ett beslut 2000 konstaterat att regeringen i sin tidigare prövning av den motsvarande föreskriften varit mycket restriktiv och under en lång följd av år inte medgett något undantag från kravet på tre års tjänstgöringstid. Man konstaterade också att Centralstyrelsen i sin kyrkoordningsskrivelse angett att bestämmelsen i 34 kap. 11 § i stort sett skulle motsvara tidigare bestämmelser (ÖN 2/2000). När det gäller undantag från kravet på att ha genomgått den behörighetsgivande utbildningen angavs i det utredningsarbete som föregick bestämmelsen att skäl för undantag kan vara att den sökande har lång erfarenhet från tidigare tjänst som kyrkoherde eller har genomgått annan chefs- eller ledarskapsutbildning som till omfång och innehåll kan anses motsvara den av kyrkostyrelsen fastställda.

Det är domkapitlet som prövar behörigheten för den som söker en befattning som domprost eller kyrkoherde. Detta anges inte direkt i 34 kap. 9 § men framgår indirekt av andra bestämmelser i kyrkoordningen.

Ledning av församling om kyrkoherde saknas

Av 2 kap. 9 § i kyrkoordningen framgår att kyrkoherden leder all verksamhet i församlingar och pastorat. Av 34 kap. 1 § framgår att det för varje församling ska finnas en person som är anställd för att vara kyrkoherde.

I kyrkoordningens femte kapitel finns närmare bestämmelser om kyrkoherden. I 5 kap. 2 § sägs bland annat att kyrkoherden gemensamt med kyrkorådet har ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd och att kyrkoherden har ansvar för tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

För att det alltid ska finnas någon som fullgör uppdraget som kyrkoherde anges i 5 kap. 3 §, första stycket, att uppdraget som kyrkoherde utövas av den som är anställd eller vikarierar som kyrkoherde i församlingen eller pastoratet.

Av 5 kap. 4 § framgår att det är kyrkoherden som beslutar i vilken turordning övriga präster i församlingen eller pastoratet ska träda in som vikarierande kyrkoherde när det är fråga om vikariat om högst tre månader. Detta möjliggör för kyrkoherden att bland församlingens/pastoratets komministrar utse en vikarie för kortare tidsperioder såsom semester m.m. I en sådan turordning får också tas in andra präster som enligt kyrkorådets beslut får anlitas som vikarierande kyrkoherde. Tidigare gällde att det i församlingsinstruktionen skulle anges vilka präster som kunde anlitas som vikarierande kyrkoherde. Efter beslut av 2009 års kyrkomöte ska detta inte längre finnas med i församlingsinstruktionen (KsSkr 2009:5, O 2009:1, KmSkr 2009:2). I stället ska kyrkorådet besluta vilka präster som får anlitas. Om kyrkorådet har fattat ett sådant beslut får även dessa präster tas med i den turordning som kyrkoherden har att besluta om. Ett samarbete med berörda kyrkoherdar i de

församlingar och pastorat som vikarier kan hämtas från är naturligtvis en förutsättning för att detta ska fungera.

Den turordning som ska finnas enligt 5 kap. 4 §, första stycket får till följd att en viss person med automatik inträder som vikarierande kyrkoherde. Något särskilt beslut i enskilda fall ska inte fattas.

Av 34 kap. 9 § framgår motsatsvis att de särskilda behörighetskraven för att anställas som kyrkoherde inte gäller för vikariat om högst tre månader. För en vikarie som träder in enligt turordningen gäller därmed endast det allmänna behörighetskravet för att utöva uppdraget som präst.

Den som är vikarierande kyrkoherde går automatiskt in i den ordinarie kyrkoherdens samtliga funktioner och blir därmed även ledamot i kyrkorådet under vikariatstiden. För en korttidsvikarierande domprost gäller dock att denne inte fullgör domprostens stiftsrelaterade uppgifter.

När det gäller vikariat som överstiger tre månader är det, enligt 5 kap. 4 §, tredje stycket, kyrkorådet som utser vikarie. För att kunna anställas på ett sådant vikariat måste vederbörande uppfylla de särskilda villkor som enligt 34 kap. 9 § gäller för att inneha en befattning som kyrkoherde.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:28.

När det först gäller frågan om handlingsplan för att lösa bristen på kyrkoherdar konstaterar utskottet att det inte går att säga att det generellt råder brist på kyrkoherdar över hela landet. Skillnaderna är stora såväl mellan stiftet som inom enskilda stift. På somliga platser är det svårt att rekrytera kyrkoherdar medan man på andra håll inte upplever samma svårigheter. På ytterligare andra håll har man överlag svårt att rekrytera personal.

Enligt utskottets mening är frågor om ledarskapsförsörjning i allmänhet och frågan om rekrytering av kyrkoherdar i synnerhet mycket viktiga. Dessa frågor är dock stiftens ansvar. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att föreslå bifall till motionens första punkt.

När det gäller motionens andra punkt menar utskottet att det redan finns en tydlig reglering i kyrkoordningen. Enligt utskottets uppfattning finns det inte behov av ytterligare reglering.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 28 september 2016

På Organisationsutskottets vägnar

Birgit Kullingsjö, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Birgit Kullingsjö, ordförande, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Cecilia Clausen, Roberth Krantz, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

O 2016:4   *Övriga närvarande vid beslutstillfället:* Britt Sandström, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Gunvor Vennberg, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Markus Holmberg.

Biskoparna Sven-Bernhard Fast och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2016:5

Kyrkans närvaro vid större institutioner och organisationer

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2016:72 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att dels redovisa församlingars närvaro och aktivitet vid större institutioner och organisationer och dels bereda och budgetera för ett högre bidrag till stiftens som avser att församlingar kan utöva kyrkliga tjänster vid större institutioner och organisationer. Utskottet konstaterar att det redan gjorts en inventering av Svenska kyrkans arbete hos samhällsaktörer. Utskottet menar vidare att denna typ av verksamhet utgör en naturlig del av församlingsarbetet som ska finansieras genom kyrkoavgiften. Utskottet konstaterar också att stiftsbidragen av hävd inte är ändamålsbestämda utan att varje stift fritt disponerar dessa medel. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:72, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:72, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2016:72 av Sten Elmberg, Underlag för kyrkans närvaro vid samhällets större institutioner och organisationer

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att redovisa församlingars närvaro och aktivitet vid större institutioner och organisationer.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att bereda och budgetera för ett högre bidrag till stiftens som avser att församlingar kan utöva kyrkliga tjänster vid större institutioner och organisationer.

Bakgrund

Redovisning av församlingars närvaro och aktivitet vid större institutioner och organisationer

Lokaliseringsprincipen

I 2 kap. 1 §, andra stycket, första meningen i kyrkoordningen anges att församlingen har ansvar för den kyrkliga verksamheten för alla som vistas i församlingen. Detta är ett uttryck för den s.k. lokaliseringsprincipen. Lokaliseringsprincipen knyter an till vistelsebegreppet. Församlingen har ansvar, inte bara för sina medlemmar, utan för alla som vistas, för längre eller kortare tid, i församlingen, oberoende av bostadsort och kyrkotillhörighet. Det kan t.ex. handla om personer som pendlar in för arbete på

någon arbetsplats eller går i skola inom församlingen, om människor som är intagna på sjukhus eller annan institution, flyktingar på en förläggning eller bara som turister vistas tillfälligt i församlingen. Det är församlingen som beslutar om vilken kyrklig verksamhet som ska bedrivas såväl i relation till de egna medlemmarna som i relation till andra som vistas i församlingen. Församlingens ansvar för den kyrkliga verksamheten motsvaras inte av någon rätt för dem som vistas tillfälligt i församlingen att kräva att församlingen tillhandahåller dem sina tjänster.

Tidigare kyrkomötesbehandling

2010 beslutade kyrkomötet, genom bifall till motion 2010:69, att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en inventering av Svenska kyrkans ”närvaroarbete” hos samhällsaktörer, i arbetslivet och på institutioner.

En förstudie genomfördes 2011 i samarbete med bland andra arbetsgruppen för kyrka och arbetsliv i samverkan. Med ambitionen att ta fram ett material som stimulerade fler att utvidga församlingens närvaro på arenor som inte utgör kyrkans egna, genomfördes därefter en studie i tio församlingar som bedriver samverkan med andra samhällsaktörer. Bland annat studerades kyrkans samverkan med bland andra polisen, sjukvårdsupplysningen, räddningstjänsten och kriminalvården inom ramen för Trygghetens hus i Östersund, kyrkan på Tunadals sågverk i Sundsvall och kyrkans samverkan med hemsjukvården i Uddevalla. Studien utgjorde inte en total inventering utan en mindre studie av ett antal exempel på arbetsuppgifter som kyrkans anställda och ideella medarbetare utför på andra arenor än den traditionellt egna. Den genomfördes genom observationer och intervjuer, inte minst med företrädare för de organisationer Svenska kyrkan samverkar med. Insikterna från studien finns presenterat i det digitala materialet *På andra arenor – ögonblicksbilder av Svenska kyrkans närvaro bland andra samhällsaktörer*. I materialets sammanfattande indelning anføres:

I studiens resultat framkommer vikten av ett tydligt mandat från kyrkoråd och chefer för att verksamheten ska få en naturlig och prioriterad plats i församlingens arbete. När verksamheten är territoriellt gränsöverskridande är ett sådant mandat inte självklart. I de exempel som presenteras är Svenska kyrkans närvaro mycket uppskattad, men det verkar krävas en specifik typ av social kompetens och flexibilitet hos medarbetaren för att nå dit. Det framkommer också att det i många fall inte krävs särskilt stora personella resurser för att nå ett lyckat resultat. Likaså är det inte ovanligt att alla delar av församlingens grundläggande uppgift kan vara aktuella när Svenska kyrkan närvarar på andra arenor.

Stiftsbidrag

Enligt 44 kap. 16 § i kyrkoordningen kan stiftens få medel för sin verksamhet, s.k. stiftsbidrag. Tidigare fanns en uppdelning på dels stiftsbidrag som avsåg stiftens kostnader för sin egen verksamhet och dels strukturbidrag som avsåg stiftens kostnader för särskilda bidrag som stiftsstyrelsen skulle fördela mellan församlingarna för särskilda behov. Genom ett beslut av 2003 års kyrkomöte avskaffades denna uppdelning och stiftens får nu endast bidrag i en form, stiftsbidrag. Det är stiftet självt som fritt förfogar över medlens användning.

Kyrkomötet har vid två tillfällen beslutat om s.k. riktat församlingsbidrag. Detta är pengar som delas ut till stiftens för att användas för särskilda, av kyrkomötet angivna, ändamål. Medlen ingår inte i stiftsbidraget eller i utjämningsystemet. 2009

beslutade kyrkomötet om ett riktat församlingsbidrag (RFb) om 100 miljoner kronor årligen destinerat till församlingar för att under åren 2011 och 2012 användas till åtgärder som skulle leda till ökad samverkan mellan församlingar i syfte att uppnå bestående förändringar och verksamhetseffektiviseringar. Beloppet avsattes proportionerligt till stiftens utifrån antalet kyrkotillhöriga i varje stift. Respektive stift ansvarade för att fördela bidraget utifrån de behov stiftet bedömde fanns och de kriterier stiftet definierade samt för att rekvirera medel åt församlingarna från den nationella nivån. 2013 fattade kyrkomötet beslut att, med anledning av att 119 miljoner kronor enligt årsbokslutet 2012 översteg 125 procent av målkapitalet, ett riktat församlingsbidrag om 100 miljoner kronor år 2014 skulle destineras via stiftens till pastorat och till församlingar som inte ingår i pastorat, att användas för församlingens grundläggande uppgift med särskilt fokus på barn och unga. Beloppet avsattes proportionerligt, utifrån antalet kyrkotillhöriga per den 1 januari 2013.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:72.

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av det arbete som i många församlingar och pastorat bedrivs hos andra samhällsaktörer, såväl organisationer som institutioner. Det finns många goda exempel på sådant kyrkligt arbete runt om i landet. Några sådana exempel framgår av den inventering av Svenska kyrkans ”närvaroarbeta” hos samhällsaktörer, i arbetslivet och på institutioner som presenteras i det digitala materialet *På andra arenor – ögonblicksbilder av Svenska kyrkans närvaro bland andra samhällsaktörer*. Då denna inventering redan gjorts är utskottet inte berett att föreslå kyrkomötet att uppdraga till kyrkostyrelsen att göra någon ytterligare redovisning av församlingarnas närvaro vid institutioner och andra samhällsorganisationer.

Det primära ansvaret för utformningen av den kyrkliga verksamheten ligger på församlingar och pastorat. Det är, som framhållits ovan, församlingen som bedömer vilken kyrklig verksamhet som ska bedrivas såväl i relation till de egna medlemmarna som i relation till andra som vistas i församlingen. Det är också församlingen, eller om församlingen ingår i ett pastorat, pastoratet som har att besluta om tilldelning av medel för verksamheten. Den kyrkliga verksamheten på institutioner och organisationer utgör en naturlig del av många församlingars arbete och bör finansieras genom kyrkoavgiften. Vidare konstaterar utskottet att stiftsbidragen av hävd inte öronmärkts för särskilda ändamål utan att det står varje stift fritt att använda medlen efter det stiftets behov och prioriteringar. Utskottet är därför inte berett att, som motionären önskar, uppdraga åt kyrkostyrelsen att bereda och budgetera för ett högre bidrag till stiftens som avser att församlingar kan utöva kyrkliga tjänster vid större institutioner och organisationer. Utskottet föreslår sammanfattningsvis att motion 2016:72 ska avslås i sin helhet.

Uppsala den 29 september 2016

På Organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

O 2016:5

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Cecilia Clausen, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Roberth Krantz, Britt Sandström, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Gunvor Vennberg, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Markus Holmberg.

Biskoparna Sven-Bernhard Fast och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2016:6

Beredskap vid kris och förhöjd beredskap

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2016:73. I motionen föreslås i tre punkter att kyrkomötet ska ge kyrkostyrelsen i uppdrag att *dels* fastslå att Luleå, Uppsala, Skara och Lunds stift ska vara samordningsstift i kontakt med Försvarmaktens regionala kontor avseende döda och begravningsplatser, *dels* värdsamt påminna församlingar och pastorat om deras planeringsansvar avseende begravningsplatser och *dels* ta fram ett informationsunderlag om samverkande parter i det svenska samhället samt en informationsskrift om Svenska kyrkans församlingars resurser vid kris och höjd beredskap. Utskottet föreslår avslag på motionens samtliga punkter men föreslår med anledning av motionens första punkt att kyrkomötet ska ge kyrkostyrelsen i uppdrag att föra samtal med försvarsmakten om organisationen för kontakterna mellan kyrkan och försvarsmakten avseende döda och begravningsplatser.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:73, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:73, punkt 2.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:73, punkt 3.
4. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:73, punkt 1, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att föra samtal med försvarsmakten om organisationen för kontakterna mellan kyrkan och försvarsmakten avseende döda och begravningsplatser.

Motionens förslag

Motion 2016:73 av Sten Elmberg och Jerker Schmidt, Beredskap vid kris och förhöjd beredskap

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att fastslå att Luleå, Uppsala, Skara och Lunds stift är samordningsstift i kontakt med Försvarmaktens regionala kontor avseende döda och begravningsplatser.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att värdsamt påminna församlingar och pastorat om deras planeringsansvar avseende begravningsplatser.
3. Kyrkomötet uppdrar till kyrkostyrelsen att ta fram ett informationsunderlag om samverkande parter i det svenska samhället samt en informationsskrift om Svenska kyrkans församlingars resurser vid kris och höjd beredskap.

Bakgrund

Den kyrkliga beredskapen

Allmänt

Fram till relationsändringen den 1 januari 2000 reglerades kyrkans ansvar för den kyrkliga beredskapen i allmän lag. Det fanns dels bestämmelser om beslutsförhet med färre ledamöter i fullmäktige och styrelser under krig eller krigsfara, dels också bestämmelser om att vidta vissa beredskapsförberedelser.

Svenska kyrkan har en viktig uppgift att fylla med sin vanliga verksamhet när samhället är i kris. Det har därför reglerats i kyrkoordningen att det finns en skyldighet att upprätta planer för kris och höjd beredskap. För den lokala nivån framgår denna skyldighet av 2 kap. 11 § i kyrkoordningen där det anges att församlingen, eller om församlingen ingår i ett pastorat, pastoratet ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för verksamheterna under kris och beredskap. I 6 kap. 5 § och 12 kap. 2 §, andra stycket, finns motsvarande skyldighet reglerad beträffande stiftet respektive kyrkostyrelsen. För kyrkostyrelsens del fastslås också i sistnämnda paragraf att kyrkostyrelsen har ansvar för att leda och samordna kyrkans beredskap. Denna skyldighet ger, enligt 1999 års kyrkoordningsskrivelse, kyrkostyrelsen ett helhetsansvar för beredskapen inom Svenska kyrkan samt rätt att genom råd och anvisningar ge riktlinjer för hur planläggning m.m. ska bedrivas (CsSkr 1999:3 s. 2–160 och 2–382). Regleringen är således ett undantagsfall i vilket kyrkostyrelsen får anses ha rätt att ge anvisningar och riktlinjer avseende verksamheten i församlingar och stift. Möjligheten har dock hittills inte utnyttjats. I stället har samordningen skett genom överenskommelser mellan kyrkostyrelsen och stiftet. Inom ramen för kyrkostyrelsens krisberedskap och krisledning ges stöd till utlandsförsamlingarnas verksamhet och den internationella verksamhetens utsända medarbetare.

Användningen av begreppet kris markerar att planeringen ska ha en inriktning inte bara mot krigssituationer utan också mot kriser av andra slag i samhället. Svenska kyrkans krisplanering och -beredskap är, som redan den nuvarande handboken i krisberedskap anger och som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) förordar, öppet hållen och inte inriktad mot specifika händelser. Målet är att bygga förmåga och organisation som förmår hantera alla slags kriser. Med den målsättningen genomförs kontinuerligt utbildningar och övningar, till exempel som del av den internationella verksamheten respektive utlandskyrkans verksamhet. I januari 2015 genomfördes en övning tillsammans med stiftens beredskapshandläggare där i varierande grad också stiftskansliernas ledningsgrupper deltog.

Kyrkans nationella krissamordning står i kontinuerlig kontakt med bland andra UD, MSB och Försvarsmakten och deltar i möjligaste mån i samhällets beredskapsövningar såväl på nationell som på regional nivå.

Handbok i krisberedskap

2007 respektive 2008 tog kyrkostyrelsen fram två handböcker för krisberedskap. En för nationella församlingar, kontrakt och stift och en för utlandskyrkan. Sedan materialet sammanställdes har förhållandena framför allt avseende ansvariga myndigheter förändrats. MSB bildades den 1 januari 2009 och ersatte tre tidigare myndigheter: Statens Räddningsverk, Krisberedskapsmyndigheten och Styrelsen för psykologiskt försvar.

Handboken distribuerades till alla församlingar när den togs fram. Den finns också att tillgå i pdf-format på Svenska kyrkans intranät, tillsammans med ett dokument med uppdateringar avseende aktuella myndigheter. För närvarande pågår

ett arbete med revidering av handboken. Kyrkostyrelsen anför i sin skrivelse *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019* att ett webbaserat verktyg för krisberedskap och krishantering, som är tänkt att ersätta den tidigare handboken, färdigställs under 2016 och kommer under planeringsperioden att implementeras för användning på nationell nivå samt erbjudas stift och församlingar (se KsSkr 2016:1, sidan 31).

Krisberedskap inom begravningsverksamheten

Med begravningsverksamhet avses enligt begravningslagen (1990:1144) alla de åtgärder som har direkt samband med förvaltningen av de allmänna begravningsplatserna. I begravningsverksamheten ingår att anordna och hålla ett tillräckligt antal gravplatser, att ta emot kistlagt stoft för förvaring och visning samt att ombesörja gravsättning och kremering. Huvudmannen ska också tillhandahålla en lokal som är lämplig för begravningsceremoni. I verksamheten ingår att hålla personal, byggnader, maskiner etc. samt att administrera de rättsliga uppgifter som framgår av begravningslagen. Utanför verksamheten faller sådant som anskaffande av kista, gravanordning, anordnande av ceremoni och skötselåtaganden.

Begravningshuvudmännen är ansvariga för begravningsverksamheten. Förutom inom Stockholms och Tranås kommuner utgörs begravningshuvudmännen av församlingarna respektive pastoraten inom Svenska kyrkan.

Enligt 8 kap. 3 § begravningslagen är huvudmännen för begravningsverksamheten skyldiga att vidta de beredskapsförberedelser som behövs för verksamheten under höjd beredskap.

Rådet för begravningsfrågor är ett samarbetsorgan mellan Svenska kyrkan, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund. 2013 tog Rådet initiativ till en informationsfolder om krisberedskap i begravningsverksamheten. I foldern beskrivs vilka skyldigheter som åvilar huvudmännen i fråga om krisberedskapsförberedelser. Av foldern framgår vidare att det tidigare fanns rekommendationer, utfärdade av det dåvarande Rådet för kommunal beredskap, om att begravningshuvudmännen skulle hålla en markreserv motsvarande behovet av kistgravplatser för fem procent av befolkningen inom huvudmannens område. Det förekommer, enligt foldern, att huvudmän, särskilt på mindre orter, fortfarande tillämpar denna regel. Foldern uppmärksammar att det, för det fall ett stort antal avlidna måste gravsättas samtidigt eller inom en kortare period, kan uppstå brist på gravplatser lokalt men generellt sett har dock, enligt uppgift i foldern, huvudmännen god tillgång till mark både för permanent och tillfällig gravsättning inom de cirka 3 200 begravningsplatser som finns i Sverige.

Tidigare behandling

2015 behandlade kyrkomötet en motion med förslag om att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att utkomma med en ny handbok för kyrklig beredskap, att tillse att alla församlingar upprättar beredskapsplaner samt att genomföra övningar med stift och församlingar. Gudstjänstutskottet konstaterade i sitt betänkande G 2015:9 att arbetet med revidering av Svenska kyrkans handbok i krisberedskap pågick och var högt prioriterat, att församlingars och pastorats ansvar för beredskapsplaneringen regleras i kyrkoordningen och bör vara en del av visitationerna samt att beredskapsövningar redan genomförs i den pågående verksamheten. Gudstjänstutskottet föreslog därför att motionen i samtliga dess tre punkter skulle anses vara besvarad. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:73.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:73, punkt 1 ge kyrkostyrelsen i uppdrag att föra samtal med försvarsmakten om organisationen för kontakterna mellan kyrkan och försvarsmakten avseende döda och begravningsplatser.

När det gäller motionens första punkt menar utskottet att det är en god ordning att kyrkan och försvarsmakten kan samordna sina organisationer för kontakter såvitt avser bland annat begravningsplatser. Enligt utskottet ska dock det uppdrag som motionärerna föreslår inte ges till kyrkostyrelsen. Även om kyrkostyrelsen, som ovan angivits, enligt bestämmelsen i 12 kap. 2 § kyrkoordningen torde ha möjlighet att genom råd och anvisningar ge riktlinjer för bland annat planläggning av beredskapen även avseende verksamheten i församlingar och stift, har denna möjlighet aldrig använts. Kyrkomötet har också vid flera tillfällen framhållit vikten av att föreskrifter från den nationella nivån som ska vara bindande för församlingar och stift, utfärdas i kyrkoordningen eller i Svenska kyrkans bestämmelser.

Vidare är det, enligt utskottet, inte självklart att kyrkostyrelsens rätt enligt 12 kap. 2 § kyrkoordningen, omfattar råd och anvisningar beträffande begravningsverksamheten, där det finns ett statligt regelverk. Däremot vore det enligt utskottets majoritet önskvärt att kyrkostyrelsen i samtal med försvarsmakten prövade förutsättningarna för samordning. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motionens första punkt, men med anledning av densamma föreslår utskottet att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att föra samtal med försvarsmakten om organisationen för kontakterna mellan kyrkan och försvarsmakten avseende döda och begravningsplatser.

När det gäller motionens andra punkt konstaterar utskottet att begravningshuvudmännens ansvar när det gäller att vidta de beredskapsförberedelser som behövs för verksamheten framgår av lag. Det finns, som framgått ovan, också framtaget en informationsfolder om krisberedskap i begravningsverksamheten i vilken det närmare beskrivs vilka skyldigheter som åvilar huvudmännen i fråga om krisberedskapsförberedelser. Enligt utskottets uppfattning bör motionen i denna del därför avslås.

Vad slutligen gäller motionens tredje punkt konstaterar utskottet att ett webbaserat verktyg för krisberedskap och krishantering, enligt vad som framgår av kyrkostyrelsens skrivelse *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019* (KsSkr 2016:1), redan under innevarande år kommer att färdigställas. Verktöget kommer enligt samma skrivelse att under planeringsperioden implementeras för användning på nationell nivå samt erbjudas stift och församlingar. Mot den bakgrunden finns det, enligt utskottets uppfattning, inget skäl att tillmötesgå motionärernas önskemål om ytterligare informationsunderlag för stift och församlingar, varför även motionens tredje punkt ska avslås.

Uppsala den 29 september 2016

På Organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Cecilia Clausen, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Roberth Krantz, Britt Sandström, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Gunvor Vennberg, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Markus Holmberg.

Biskoparna Sven-Bernhard Fast och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2016:7

Kortare mandattid för indirekt valda organ

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2016:81 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att utreda möjligheterna att tillåta kortare mandattid än fyra år för indirekt valda organ på nationell, stifts- och lokal nivå. Utskottet instämmer med motionären i det angelägna i att få fler unga att engagera sig som förtroendevalda inom kyrkan men menar att möjliggörandet av kortare mandattider vore fel väg att gå. Utskottet framhåller bland annat att det är viktigt, inte minst i kyrkoråden, att det som utgångspunkt finns en stabilitet och långsiktighet i arbetet. Det måste också, enligt utskottet, i första hand vara nomineringsgruppernas ansvar att arbeta för en förnyring och så långt möjligt försöka få kandidater som motsvarar åldersfördelningen i valmanskåren. Utskottet föreslår att motionen avslås.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:81.

Motionens förslag

Motion 2016:81 av Olle Reichenberg, Tillåt kortare mandattid för indirekt valda organ

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheterna att tillåta kortare mandattid än fyra år för indirekt valda organ på nationell, stifts- och lokal nivå.

Bakgrund

Regleringen av mandattider för indirekt valda organ

Kyrkoordningen innehåller reglering för ett antal organ som väljs genom indirekt valsätt. När det gäller indirekt valda organ finns en kyrkoordningsreglering som fastställer en mandattid om fyra år för kyrkorådet (4 kap. 8 §), valnämnden (38 kap. 4 §), stiftsstyrelsen (7 kap. 13 §), domkapitlets lekmannaedamöter samt den ledamot som ska vara präst eller diakon (9 kap. 13 § resp. 9 kap. 19 §), kyrkostyrelsen (12 kap. 11 §), Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar (14 kap 3 §), Svenska kyrkans valprovsnämnd (15 kap. 3 §) samt Svenska kyrkans överklagandenämnd (16 kap. 3 §). Genom en hänvisningsbestämmelse i kyrkostyrelsens beslut om Samfälligheten Gotlands kyrkor (SvKB 2005:1, 8 §) bestäms mandattiden för församlingsdelegerade i samfälligheten till samma tid. För kyrkomötets utskott finns en reglering i 4 kap. 2 § i Kyrkomötets beslut om arbetsordning för kyrkomötet

(SvKB 1999:3) som anger att val av utskott gäller från det att valen skett till och med den 31 december valåret. Valen till utskott sker, enligt 11 kap. 6 a § i kyrkoordningen, vid kyrkomötets första sammanträde under en mandatperiod.

För församlingsrådet finns en reglering i 4 kap. 25 § som anger att det är kyrkofullmäktige som fastställer mandattiden. Valet får dock inte avse *längre* tid än fyra år. När det gäller nämnder i stiftens är frågan oregerad och det är därmed stiftsfullmäktige som bestämmer mandattiden för nämndledamöterna.

Tidigare behandling av frågan

Frågor om ökat inflytande för unga i kyrkliga organ har på olika sätt varit föremål för detta utskotts behandling vid flera tillfällen tidigare, se bland annat O 2011:13, O 2014:12 och O 2015:9.

Vid kyrkomötet 2009 hade utskottet att behandla en motion (Mot 2009:23) i vilken föreslogs att 4 kap. 14 § i kyrkoordningen (nuvarande 4 kap. 8 §) skulle ändras så att det överläts till kyrkofullmäktige att fastställa mandattiden för kyrkoråd och nämnder på lokal nivå. Utskottet anförde inledningsvis i sitt betänkande över motionen (O 2009:5) att man, i likhet med motionären, ansåg det mycket angeläget att underlätta rekryteringen av yngre personer till olika organ i kyrkan och att man måste arbeta för en förnygring. Utskottet konstaterade att nomineringsgrupperna hade ett stort ansvar i denna fråga. Utskottet menade vidare att, även om mer flexibla mandattider skulle kunna underlätta rekryteringen av yngre personer, det var viktigt för arbetet i kyrkoråd, kyrkonämnd och valnämnd att det fanns en viss kontinuitet. Utskottet framhöll också att kyrkofullmäktige enligt dåvarande regelverk hade möjlighet att fritt bestämma mandattid för de frivilliga nämnderna. Slutligen påpekade utskottet att motionärens förslag endast skulle kunna tillämpas på knappt hälften av alla kyrkoråd eftersom mer än hälften av dessa under kommande mandatperiod skulle komma att vara direktvalda. Mot den bakgrunden föreslog utskottet att motionen skulle avslås vilket också blev kyrkomötets beslut.

Idéerna från den nämnda motionen togs dock senare upp av Strukturutredningen som i sitt betänkande *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) hänvisade till den nämnda motionen och till utskottets behandling av densamma i samband med utredningens förslag om att kyrkofullmäktige skulle få besluta om mandattid för de genom utredningens förslag inrättade församlingsråden.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:81.

Utskottet vill inledningsvis anförda att man instämmer med motionären i att det är viktigt att fler vill engagera sig som förtroendevalda i Svenska kyrkan. Detta måste sägas gälla generellt men gäller i synnerhet yngre.

I likhet med vad man uttalade 2009 menar utskottet dock att förslaget om att tillåta kortare mandattid inte är rätt väg att gå. Enligt utskottet är det viktigt, inte minst i kyrkoråden, att det som utgångspunkt ska finnas en stabilitet och långsiktighet i arbetet. Det måste också, enligt utskottet, i första hand vara nomineringsgruppernas ansvar att arbeta för en förnygring och så långt möjligt försöka få kandidater som motsvarar åldersfördelningen i valmanskåren. Det är också möjligt för nomineringsgrupperna att på sina listor ta med kandidater som kanske redan klargjort att de gärna sitter med i kyrkorådet i några år men kanske inte hela mandatperioden. I de fall en person lämnar sitt uppdrag under mandatperioden får fyllnadsval hållas.

Som motionären anför gäller enligt regelverket för kommunerna att kommunfullmäktige bestämmer mandattiderna för andra nämnder än kommunstyrelsen. Enligt utskottet torde det dock vara ovanligt att mandattiderna bestäms till annat än fyra år.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motion 2016:81.

Uppsala den 30 september 2016

På Organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Cecilia Clausen, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Roberth Krantz, Britt Sandström, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Gunvor Vennberg, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Markus Holmberg.

Biskoparna Sven-Bernhard Fast och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2016:81.

Motionen föreslår att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att utreda möjligheterna att tillåta kortare mandattid än fyra år för indirekt valda organ på nationell, stifts- och lokal nivå. Förslaget innebär alltså att de församlingar och stift som så önskar kan ges en sådan möjlighet. Det bör understrykas att någon generell bestämmelse om kortare mandattid, bindande för alla församlingar och stift, ej föreslås.

Olle Reichenberg och Kåge Johansson

Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2016:8

Nationellt organiserat volontärår

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:85 i vilken det föreslås att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utvidga möjligheter och underlätta förutsättningar för ett nationellt organiserat program för volontärår i Svenska kyrkans församlingar, i samråd med Svenska Kyrkans Unga och Helsingborgs folkhögskola utifrån en utredning av omfattning och resultat av det nuvarande programmet ”Ungresurs.nu – volontärår i Svenska kyrkan”.

Utskottet föreslår att motionen avslås eftersom kyrkostyrelsen inte behöver ges något ytterligare uppdrag i frågan. Däremot behöver kyrkostyrelsen prioritera det uppdrag som gavs 2014 och därför föreslår utskottet kyrkomötet att, med anledning av motion 2016:85, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att intensifiera arbetet med det uppdrag man har att utreda förutsättningarna för hur ett nationellt program för praktik för unga på bästa sätt kan organiseras, genomföras och finansieras. Utskottet vill att kyrkostyrelsen återkommer till kyrkomötet 2017 med resultatet av utredningen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:85.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:85 ge kyrkostyrelsen i uppdrag att intensifiera sitt arbete med det pågående uppdraget *Nationellt program för praktik för unga* (Ks 2014:1304) att utreda förutsättningarna för hur ett nationellt program för praktik för unga på bästa sätt kan organiseras, genomföras och finansieras, så att kyrkostyrelsen kan återkomma till kyrkomötet 2017 med resultatet av utredningen.

Motionens förslag

Motion 2016:85 av Kenneth Nordgren m.fl., Flera unga resurser i församlingarna

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utvidga möjligheter och underlätta förutsättningar för ett nationellt organiserat program för volontärår i Svenska kyrkans församlingar i samråd med Svenska Kyrkans Unga och Helsingborgs folkhögskola utifrån en utredning av omfattning och resultat av det nuvarande programmet ”Ungresurs.nu – volontärår i Svenska kyrkan”.

Bakgrund

Volontärår

Idén med volontärår kommer ursprungligen från Tyskland. Sedan 1968 har det i varierande former funnits ett nationellt program som gett unga människor möjlighet att få göra praktik i en församling under ett år. Programmet har bedrivits av Svenska kyrkan och Svenska Kyrkans Unga. När programmet startade var namnet *Diakonala året* för att vid dess slut heta *Volontäråret*. Kyrkostyrelsen beslutade 2012 att avsluta *Volontäråret* som nationellt program och att ett nytt nationellt pilotprojekt för unga medarbetare skulle startas.

Pilotprojektet som ersatte *Volontäråret* fick senare namnet *Puls – projektarbete av unga för lärande i Svenska kyrkan* och togs fram i samarbete mellan Svenska kyrkan och Svenska Kyrkans Unga. Utgångspunkten för *Puls* var att det behövdes nya arenor i Svenska kyrkan där unga människor kunde öva på och fördjupa sitt medarbetarskap i Svenska kyrkan och därmed bidra till framtidens kyrka. Målgruppen för projektet var unga vuxna som redan fanns i kyrkans sammanhang och på olika sätt redan var medarbetare i församlingens verksamhet. *Puls* avsåg att erbjuda unga vuxna församlingspraktik inom ramen för en tio månaders folkhögskoleutbildning som även skulle ha gett deltagarna möjlighet att ansöka om studiemedel.

Trots ett stort förberedelse- och förankringsarbete visade det sig svårt att genomföra projektet. Projektet var tänkt att pågå till 2016 men avslutades 2014 eftersom endast två stift och fem församlingar tackat ja till att delta. Av projektets slutrapport *Får unga plats i Svenska kyrkan?* framgår bland annat att de stift och församlingar som valde att inte delta ansåg att det krävdes för stora insatser, såväl ekonomiskt som personalmässigt.

Ung Resurs

Sedan den nationella verksamheten med volontärår avslutats fortsatte Svenska Kyrkans Unga i Göteborg m.fl. att bedriva verksamheten i bland annat Göteborgs stift. Med ungefär samma upplägg som tidigare administrerades året från Göteborg och de flesta församlingarna med volontärer fanns även inom Göteborgs stift. Verksamheten i Göteborg bedrivs sedan höstterminen 2013 under ett nytt namn; *Ung Resurs – volontärår i Svenska kyrkan*.

Ung Resurs genomförs som en folkhögskolekurs i samverkan mellan Svenska Kyrkans Unga i Göteborgs och Lunds stift samt Helsingborgs folkhögskola. Under tio månader ges unga vuxna möjlighet att arbeta inom en församling.

Volontären är i regel ensam som volontär i den församling han eller hon blir placerad i. Arbetsuppgifterna varierar beroende på församling men vanligt förekommande är arbete med barn, ungdom och konfirmand. Men det kan också handla om körer, verksamhet för äldre, information, vaktmästaruppgifter etc. Förutom det dagliga arbetet i församlingen innehåller volontäråret också 15 kursdagar fördelade på tre tillfällen. Volontärerna har också s.k. mellanträffar ungefär en gång per månad då volontärerna träffar varandra i de olika församlingarna för erfarenhetsutbyte. Utöver dessa träffar har volontärerna kontinuerliga samtal med handledare och arbetsplatsbesök av stiftets kontaktperson.

Församlingen är skyldig att ordna med ett boende för den som arbetar som volontär inom ramen för programmet. Församlingen står också för hyreskostnaden. Volontärerna erhåller en viss ersättning, s.k. fickpeng om ca 6 000 kronor per månad före skatt.

Den strategiska ledningen av *Ung Resurs* utgörs av en styrgrupp som utses av Svenska Kyrkans Unga i Göteborgs stift och består av 7–8 personer som representerar följande funktioner: Helsjöns folkhögskola, Svenska Kyrkans Unga i Göteborgs stift, Svenska Kyrkans Unga i Lunds stift, kursledningen, handledare samt någon tidigare volontär. Sammanställande är den administrativt ansvarige handläggaren.

Uppdrag till kyrkostyrelsen

2014 hade kyrkomötet att ta ställning till en motion 2014:92 i vilken bland annat föreslogs att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att skapa förutsättningar för ungdomars fortsatta engagemang i församlingsarbetet genom ett nationellt program för ungdomspraktik. Budgetutskottet, som hade att bereda motionen, föreslog att kyrkomötet skulle avslå motionen men med anledning av densamma "... ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda förutsättningarna för hur ett nationellt program för praktik för unga på bästa sätt kan organiseras, genomföras och finansieras samt återkomma till kyrkomötet 2016 med resultatet av utredningen" (B 2014:5).

I sin redogörelse för behandlingen av kyrkomötets ärenden i bilaga 2 till kyrkostyrelsens skrivelse 2016:2, *Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015*, anför kyrkostyrelsen på sidan 43 att uppdraget bereds i en studie genom att erfarenheterna från *Volontäråret*, *PULS*, *Projektarbete av unga för lärande i Svenska kyrkan*, *Ung resurs i Göteborgs stift* samt från de volontär- och stipendiatprogram som finns i den internationella verksamheten och i Utlandskyrkan beskrivs. Man anför vidare att slutförandet av studien har senarelagts och planen är att slutrapportera uppdraget till kyrkomötet 2018.

Övrigt

Kyrkostyrelsen anför i sin skrivelse KsSkr 2016:1 *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019* att barn och unga inte bara är framtidens vuxna utan är viktiga här och nu i gudstjänster och församlingsliv och att det därför är viktigt att bereda plats och ta tillvara barns och ungas perspektiv och erfarenheter, både för Svenska kyrkans utveckling och för de unga själva. Man anför att arbetet med att stärka barns och ungas delaktighet i Svenska kyrkan fortsätter i samverkan med stiftet.

Vidare anför kyrkostyrelsen att man uppmärksammat att många människor som idag saknar en närmare relation till Svenska kyrkans verksamhet skulle kunna tänka sig att göra en ideell insats inom ramen för Svenska kyrkans verksamhet, främst inom det sociala området. Dessa människors engagemang, kompetens och nätverk bör, enligt kyrkostyrelsen, tas tillvara och anställda i Svenska kyrkan behöver utbildas i att leda ideella medarbetare med varierande kompetens. Kyrkostyrelsen stödjer ideellt engagemang genom att bidra till och samverka med nätverket *Ideellt forum i Svenska kyrkan* och *Volontärbyrå i Svenska kyrkan* som i samverkan med stiftet erbjuder fortbildning, erfarenhetsutbyte och lärande. Detta arbete ska under planeringsperioden stärkas och utvecklas i samarbete med stift och församlingar särskilt relaterat till flyktingsituationen och minskade ekonomiska resurser. En kyrka med fler ideella krafter kan både berika och förnya verksamheten. Insatser planeras för att stärka de anställda i förmågan att leda ideella medarbetare och bidra till deras kontinuerliga inspiration och fortbildning.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:85.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:85 ge kyrkostyrelsen i uppdrag att intensifiera sitt arbete med det pågående uppdraget *Nationellt program för praktik för unga* (Ks 2014:1304) att utreda förutsättningarna för hur ett nationellt program för praktik för unga på bästa sätt kan organiseras, genomföras och finansieras så att kyrkostyrelsen kan återkomma till kyrkomötet 2017 med resultatet av utredningen.

Unga praktikanter är en tillgång för Svenska kyrkan, både inom och utom landets gränser, liksom praktik kan vara mycket berikande och värdefullt för den unge. Men även det omvända förhållandet gäller. Att ha en ung resurs hos sig är mycket berikande och värdefullt även för församlingen. Utskottet vill också framhålla att de som genomgått ett praktikprogram och vill fortsätta arbeta för kyrkan många gånger också kan bli lyckade rekryteringar i ordinarie tjänster. Enligt utskottet måste kyrkan värna denna möjlighet att få in god kompetens i våra församlingars verksamhet. Utskottet vill i detta sammanhang lyfta det positiva i att kyrkostyrelsen planerar insatser för att stärka kyrkans anställda i förmågan att leda ideella medarbetare och bidra till deras kontinuerliga inspiration och fortbildning. Detta bör enligt utskottet kunna leda till att förutsättningarna för ett nationellt program för ungdomspraktik blir än bättre.

Utskottet kan konstatera att kyrkostyrelsen redan har ett uppdrag sedan kyrkomötet 2014 att utreda förutsättningarna för hur ett nationellt program för praktik för unga på bästa sätt kan organiseras, genomföras och finansieras, vilket framgått ovan. Utskottet är därför inte berett att föreslå bifall till motionen. Utskottet menar emellertid att det är mycket angeläget att kyrkostyrelsen prioriterar det uppdrag man har. Det är av vikt för hela Svenska kyrkan att kyrkostyrelsen kommer framåt i arbetet med att finna former för ett nationellt praktikprogram för unga och utskottet menar att detta är ett arbete som måste prioriteras. Utskottet har tagit del av De Ungas Kyrkomötes motionssvar, vilket ytterligare stöder utskottets uppfattning. I likhet med vad De Ungas Kyrkomöte anför, är det även utskottets erfarenhet att flera andra kristna samfund erbjuder unga möjligheter till praktikprogram vilket även det talar för att kyrkostyrelsen ger arbetet med det föreliggande kyrkomötesuppdraget prioritet.

Mot bakgrund av det ovan sagda menar utskottet att motion 2016:85 ska avslås, eftersom kyrkostyrelsen inte behöver ges något ytterligare uppdrag i frågan. Däremot behöver kyrkostyrelsen prioritera det uppdrag som gavs 2014 och därför föreslår utskottet kyrkomötet att, med anledning av motion 2016:85, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att intensifiera arbetet med det uppdrag man har att utreda förutsättningarna för hur ett nationellt program för praktik för unga på bästa sätt kan organiseras, genomföras och finansieras så att kyrkostyrelsen kan återkomma till kyrkomötet 2017 med resultatet av utredningen.

Uppsala den 30 september 2016

På Organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Cecilia Clausen, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Roberth Krantz, Britt Sandström, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Gunvor Vennberg, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Markus Holmberg.

Biskoparna Sven-Bernhard Fast och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2016:9

Verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd

---

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd. Utskottet föreslår att kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd till handlingarna.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd till handlingarna.

Bakgrund

Valprovsningsnämnden ska självständigt fullgöra de uppgifter som anges i 10 kap. 9 § i kyrkoordningen. Den självständiga ställning som uttrycks i 10 kap. 9 § andra stycket innebär att kyrkomötet och andra riksskyrkliga organ inte får lägga sig i hur de enskilda ärendena ska hanteras i Valprovsningsnämnden. Det finns inte heller utrymme för någon annan generell reglering av Valprovsningsnämndens verksamhet än den som finns i kyrkoordningen. Någon granskning av hur Valprovsningsnämnden fullgjort sitt uppdrag är inte avsedd att ske från kyrkomötets sida.

I 4 kap. 7 § andra stycket i kyrkomötets arbetsordning anges att Organisationsutskottet bereder till kyrkomötet överlämnad verksamhetsberättelse för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd.

Under år 2015 har endast ett överklagande kommit in. Valprovsningsnämnden har även inbjudits att lämna synpunkter på promemorior om bl.a. ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om direkta val samt lämna remissvar på betänkandet *Gemensamt ansvar. En utredning om fastigheter, kyrkor och utjämningsystem*.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd till handlingarna.

Avsikten med verksamhetsberättelsen är inte att det ska ske någon prövning av Valprovsningsnämndens verksamhet. Kyrkomötet har inte heller att ta ställning till om nämndens sätt att sköta sitt uppdrag ska godkännas eller inte. Därmed har inte heller utskottet att göra någon värdering i fråga om hur verksamheten bedrivs. Utskottet har inte heller i övrigt funnit skäl att ta upp någon särskild fråga utifrån

O 2016:9 verksamhetsberättelsen. Kyrkomötet föreslås lägga verksamhetsberättelsen till handlingarna.

Uppsala den 28 september 2016

På Organisationsutskottets vägnar

Birgit Kullingsjö, ordförande

Maria Adeteg, sekreterare

Beslutande: Birgit Kullingsjö, ordförande, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Cecilia Clausen, Roberth Krantz, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Johnny Lilja, Tomas Jansson, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Britt Sandström, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Gunvor Vennberg, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Markus Holmberg.

Biskoparna Sven-Bernhard Fast och Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.